

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять
з дисципліни «Основи підприємницької діяльності»
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
освітньої програми «Управління проектами»
зі спеціальності ДЗ «Менеджмент»
(денної та заочної форм навчання)

Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Основи підприємницької діяльності» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньої програми «Управління проектами» зі спеціальності ДЗ «Менеджмент» (денної та заочної форм навчання). / Укл.: Ханенко А.В. – Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2025. 97 с.

Укладач: Ханенко А.В., к.е.н., доц.

Рецензент: Левченко Н.М., д.держ.упр., проф.

Відповідальний за випуск: Ткаченко А.М., зав. каф. БтаУ, д.е.н., проф.

Затверджено на засіданні кафедри бізнесу та управління
Протокол №2 від 28.08.2025р.

Рекомендовано до видання
НМК факультету БТЕ
Протокол № 1 від 29.08.2025р.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ	5
<i>Практичне заняття 1. Об'єктивні засади підприємницької діяльності</i>	5
<i>Практичне заняття 2. Формування підприємницьких структур</i>	11
<i>Практичне заняття 3. Технологія заснування власної справи</i>	19
<i>Практичне заняття 4. Зовнішнє середовище функціонування суб'єкта підприємницької діяльності</i>	26
<i>Практичне заняття 5. Система планування підприємницької діяльності</i>	33
<i>Практичне заняття 6. Менеджмент у підприємницькій діяльності. Рівні та види менеджменту</i>	43
<i>Практичне заняття 7. Маркетинг у підприємницькій діяльності</i>	
<i>Практичне заняття 8. Організаційне управління підприємницькими структурами</i>	61
<i>Практичне заняття 9. Ризики в підприємницькій діяльності</i>	67
<i>Практичне заняття 10. Банкрутство і ліквідація збанкрутілих суб'єктів підприємництва</i>	74
<i>Практичне заняття 11. Правовий статус і етика підприємця</i>	80
<i>Практичне заняття 12. Державне регулювання та підтримка підприємництва</i>	86
Теми доповідей та рефератів.....	92
Рекомендована література.....	93

ВСТУП

Найважливішою основою розвитку економіки є розвиток та вдосконалення підприємництва як особливого виду господарської діяльності.

Сьогодні для більшості людей є зрозумілим, що без цивілізованого підприємництва Україні не створити потужної економіки, не вийти на світові ринки товарів і послуг рівноправним суб'єктом міжнародного поділу праці.

На Заході проблема підприємництва вже на рубежі XVII—XVIII століть розглядалася багатьма вченими як досить актуальна. Зокрема англійський економіст Річард Кантильон, що глибоко досліджував феномен підприємництва, підприємцями назвав людей, що на свій страх і ризик прямують до ринкового обміну з метою отримання прибутку.

Безумовно, прибуток – є ознакою успіху та матеріальною основою розширення підприємницької діяльності. Але існують, не менш важливі для підприємця стимули, окрім отримання прибутку. Серед них – самоствердження, можливість реалізувати свої здібності.

Підприємництво як комплекс особливих функцій, спрямованих на забезпечення розвитку й удосконалення господарського механізму, на постійне оновлення економіки господарюючих суб'єктів, створення інноваційного поля діяльності - один з основних шляхів економічної перебудови в країні та заходів удосконалення механізмів функціонування соціально-економічного середовища.

Для багатьох громадян України підприємництво стає основним видом трудової діяльності. Особливо відчуває потяг до ведення власного бізнесу молоде покоління. Основні знання та навички потрібні як тим, хто має, так і тим хто створює власний бізнес.

Дисципліна «Основи підприємницької діяльності» не вчить, як стати мільйонером, не дає готових рецептів успішних бізнес-проектів. Головна ідея дисципліни - формування у студентів системи знань, спрямованих на оптимізацію управління, активізацію підприємницької діяльності в Україні, в обґрунтуванні основних кроків майбутнього підприємця від генерування ідеї бізнесу до його започаткування та ведення, в сприянні перетворенню підприємництва в самостійний провідний сектор економіки .

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1. ОБ'ЄКТИВНІ ЗАСАДИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Мета заняття: закріпити у студентів теоретичні знання з розуміння сутності підприємництва та його економічної основи. Розвинути практичні навички з поняття особливостей підприємництва і підприємця та засвоєння ролі підприємницької діяльності в суспільстві.

1.Контрольні запитання

1. Назвіть відмінності між категоріями «підприємство» і «бізнес».
2. Надайте визначення економічної сутності категорії «бізнес».
3. Надайте визначення економічної категорії «підприємство».
4. Виконання яких завдань бере на себе підприємець з позиції менеджменту (управління)?
5. Які риси притаманні підприємцю як особистості?
6. Який фактор є фундаментальною основою для існування підприємництва?
7. Які відмінності існують між підприємцем і капіталістом?
8. Які відмінності існують між підприємцем і менеджером?
9. Назвіть основні риси підприємця.
10. Надайте визначення терміну «бізнесмен».
11. Надайте визначення терміну «підприємець».
12. Охарактеризуйте основні мотиви підприємницької діяльності.
13. Характерні риси підприємництва як певного стилю і типу господарської поведінки?
14. Основні функції підприємницької діяльності.
15. Які види підприємництва вам відомі? Охарактеризуйте їх.

2. Практичні завдання

Завдання 2.1.

***Знайти хибні твердження серед запропонованих.
Пояснити свій вибір.*** (позначити «п» або «н»)

1. Підприємництво не є категорією бізнесу.
2. Бізнес — поняття ширше, ніж підприємництво.
3. Підприємницька діяльність — самостійна ініціатива, систематична, на власний ризик діяльність із виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг та заняття торгівлею з метою одержання прибутку.
4. Підприємництво є явищем, що не відображає виробничі відносини.
5. Підприємництво як діяльність є складовою матеріальних відносин.
6. Особливості особистості підприємця — це вміння ризикувати, вибирати інноваційну ідею, здатність визначати перспективність реалізації ідеї з точки зору, як економічного, так і соціального успіху, об'єднаних разом.
7. Четвертий етап розвитку підприємницької активності пов'язаний з «другою промисловою (технологічною) революцією».
8. Науково-технічна революція, дала можливість підприємцям індивідуально використовувати досягнення науки і техніки.
9. В процесі становлення підприємництво пройшло етапи розвитку від простого до складного, від появи окремих розрізнених структур до підприємницького суспільства.
10. Підприємець є власником капіталу, акціонером і характеризується антипатією до ризику.

Завдання 2.2.

Ви бажаєте розпочати свій бізнес та відкрити власну справу.

1. Опишіть вид діяльності, яким ви хотіли б займатися, охарактеризуйте його особливості. Поясніть, чому ви хотіли б займатися саме цим видом підприємницької діяльності.
2. Пройдіть тестування на предмет вашої здатності займатися вибраним видом діяльності.

2.1. Дайте відповіді на питання, які наведені в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1.

п/п	Зміст питання	Відповіді на питання	
		Так	Ні
1	Чи вмієте ви доводити розпочату справу до кінця, незважаючи на усі перешкоди?		
2	Чи вмієте ви наполягати на прийнятому рішенні і вас нелегко переконати?		
3	Чи любите ви брати на себе відповідальність, керувати?		
4	Чи користуєтесь ви повагою та довірою у товарищів?		
5	Ви здорові?		
6	Чи готові ви працювати від зорі до зорі, не отримуючи негайної віддачі?		
7	Чи любите ви спілкуватися та працювати з людьми?		
8	Чи вмієте ви переконувати і заражати інших своєю впевненістю у правильності вибраного шляху?		
9	Чи зрозумілі вам ідеї і думки інших?		
10	Чи є у вас досвід роботи у сфері, в якій ви хочете розпочати свою справу?		
11	Чи ознайомлені ви з діючими правилами оподаткування, нарахуванням заробітної плати, складанням декларації про доходи, веденням бухгалтерського обліку?		
12	Чи буде у вашому місті або регіоні попит на товар або послугу, які ви збираєтесь запропонувати?		
13	Чи є у вас базова підготовка в сфері маркетингу і фінансів?		
14	Чи добре йдуть справи у вашому місті в інших підприємців вашого профілю?		
15	Чи є у вас приміщення, яке можна орендувати?		
16	Чи впевнені ви в джерелах фінансування вашого підприємницького проекту?		
17	Чи маєте достатній початковий капітал?		
18	Чи є у вас постачальники необхідних вам матеріалів?		
19	Чи є у вас фахівці, що мають досвід і знання, яких не вистачає вам і чи можете ви скористатися їх послугами?		
20	Чи впевнені ви в тому, що мати власну справу – це		

основна ваша мрія?		
--------------------	--	--

2.2. Результати тесту: кожна позитивна відповідь – 1 бал.

а) якщо сума становить більше 17 балів, ви маєте всі необхідні якості, щоб стати підприємцем;

б) якщо сума балів становить від 13 до 17 балів, ваші шанси на успіх як підприємця не є очевидними;

в) якщо сума балів складає менше 13 балів, ваші шанси досягти успіху у підприємстві, скоріш за все, невеликі.

Завдання 2.3.

Визначте правильну відповідь

1. Новий тип господарювання, який базується на інноваційному поводженні власників підприємства, на умінні знаходити і використовувати ідеї, утілювати їх у життя:

а) фінансова діяльність;

б) бізнес;

в) підприємництво;

г) торгівля.

2. Справа, будь-який вид людської діяльності з метою отримання прибутку:

а) фінансова діяльність;

б) бізнес;

в) підприємництво;

г) торгівля.

3. Вільний індивідуалізм, основна риса якого -забезпечення розквіту за рахунок власних зусиль, але не суперечить інтересам суспільства – це філософія?

а) виробництва;

б) просвітництва;

в) бізнесу;

г) підприємництва.

4.Період еволюції підприємницької активності, пов'язаний з «промисловою революцією» -це ? етап розвитку підприємництва:

а) перший етап;

- б) другий етап;
- в) третій етап;
- г) четвертий етап.

5. Етап розвитку підприємницької активності, пов'язаний з «науково-технічною революцією» - це ? етап розвитку підприємництва:

- а) перший етап;
- б) другий етап;
- в) третій етап;
- г) четвертий етап.

6. Період еволюції підприємницької активності, пов'язаний з «другою промисловою (технологічною) революцією» -це ? етап розвитку підприємництва:

- а) перший етап;
- б) другий етап;
- в) третій етап;
- г) четвертий етап.

7. Період розвитку підприємництва пов'язаний з «неолітичною революцією» - це ? етап розвитку підприємництва:

- а) перший етап;
- б) другий етап;
- в) третій етап;
- г) четвертий етап.

8. Людина, яка об'єднує фактори виробництва в інноваційний спосіб (як правило, у вигляді нового бізнесу) для створення економічної вартості –це:

- а) менеджер промислового підприємства;
- б)керівник виробничої дільниці;
- в)підприємець;
- г) фахівець конструкторського бюро на виробництві.

9. Людина, що є творцем, який ініціює і стимулює процес змін – це характеристика?

- а)менеджера;
- б) капіталіста;
- в) підприємця.

10. Людина, яка може виступати контролюючим або пасивним акціонером – це характеристика?

- а)менеджера;

- б) капіталіста;
- в) підприємця.

11. Адмініструє і управляє ресурсами - це характеристика?

- а) менеджера;
- б) капіталіста;
- в) підприємця.

12. Є лідером, ініціює нові способи діяльності; приймає ризики на себе – це поведінка?

- а) менеджера;
- б) капіталіста;
- в) підприємця.

13. Характеризується антипатією до ризику; оцінює альтернативи - це поведінка?

- а) менеджера;
- б) капіталіста;
- в) підприємця.

14. Раціонально приймає рішення; створює і підтримує конкурентну перевагу- це поведінка?

- а) менеджера;
- б) капіталіста;
- в) підприємця.

15. Вміння ризикувати, а передусім з вибором інноваційної ідеї, із здатністю визначати перспективність її реалізації – це особливість особистості:

- а) військовослужбовця;
- б) керівника промислового підприємства;
- в) менеджера банку;
- г) підприємця.

16. «Перед тим як щось отримати, необхідно щось віддати. Коли мільйонери зрозуміли це, піратський бізнес перетворився в підприємництво, яке працює на суспільство і разом із суспільством... І таке підприємництво до сих пір більш вигідне» - це вислів:

- а) Адама Сміта;
- б) О. Колліне;
- в) Д. Моорі;
- г) Наполеона Гілла.

17. «Успішні керівники в бізнесі були здатні внести організованість в неструктуровану ситуацію та побачити сутність своєї організації» це визначення:

- а) Адама Сміта;
- б) О. Колліне;
- в) Д. Моорі;
- г) Наполеона Гілла.

18. Легітимність дій (їх відповідність закону) є для нього «альфа та омега», як підприємницького менеджменту, так і соціального управління- це визначення риси характеру:

- а) керівника підприємства;
- б) топ-менеджера;
- в) підприємця;
- г) держслужбовця.

19. «Бізнесмен в повному розумінні є людиною економічною – Ното есопотісис» - це визначення бізнесмена належить:

- а) Адаму Сміту;
- б) О. Колліне;
- в) Д. Моорі;
- г) Наполеону Гілли.

3. Теми рефератів та доповідей

1. Витрати, доходи та підприємницький прибуток.
2. Основні характерні риси та певні особистісні якості підприємця, з якими пов'язаний успіх у підприємстві.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2. ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР.

Мета заняття: закріплення студентами теоретичних знань щодо формування підприємницьких структур в різних видах бізнесу, процесу створення бізнесу, формування у студентів розуміння підприємницького середовища.

1. Контрольні питання

1. Охарактеризуйте типи підприємців залежно від їх ставлення до ризику та інновацій, їх соціально-економічної ролі, етапу їх розвитку.
2. Залежно від соціально-економічної ролі в суспільстві на які три типи поділяв підприємництво У. Баумоль?
3. Відповідно до етапу розвитку підприємництва основними типами підприємців можна вважати?
4. Які найбільш поширені сьогодні організаційні типи підприємництва вам відомі?
5. З яких п'яти етапів складається процес створення бізнесу?
6. З якими потенційними перешкодами стикається провадження підприємницької діяльності?
7. Низку яких економічних переваг надає суспільству організація та підтримка підприємницької діяльності?
8. Назвіть типові помилки при здійсненні підприємницької діяльності.
9. Назвіть складові підприємницького середовища.
10. Дайте характеристику зовнішніх і внутрішніх факторів підприємницького середовища.
11. Охарактеризуйте сприятливе, частково сприятливе та несприятливе підприємницьке середовище.
12. За яких умов відбувається формування підприємницького середовища.

2. Практичні завдання

Завдання 2.1.

***Знайти хибні твердження серед запропонованих.
Пояснити свій вибір. (позначити «п» або «н»)***

1. Ідея та вид діяльності взаємопов'язані між собою.
2. Жан-Батист Сей ввів у обіг термін «підприємець»
3. Адам Сміт сповідував принцип втручання держави у ринкові відносини.
4. Френк Найт зазначив, що підприємцям необхідно виконувати основні управлінські функції, такі, як координація та контроль.
5. Унітарне підприємство створюється двома або більше засновниками за їх спільним рішенням (договором).

6. Підприємництво не пов'язане із ризиком та інноваціями.

7. Справжнім підприємцем є той, хто має високий ступінь інноваційності в діяльності та бере на себе високі ризики.

8. Стартап є найменш поширеними *організаційним типом підприємництва*.

9. При ліквідації підприємства держава гарантує захист прав та інтересів звільнюваних працівників.

10. Корпоративний венчурінг– діяльність великої компанії із вкладення коштів у невеликі компанії в обмін на частку їх прибутку;

Завдання 2.2.

Установити, які саме терміни (поняття) із запропонованого переліку визначено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Визначення терміна (поняття)	Термін (поняття)
Визначення 1. Політична нестабільність; міжнаціональні, міжрегіональні та міждержавні розбіжності; розрив раніше сформованих господарських зв'язків; соціальна напруженість у суспільстві; низький рівень життя населення та його купівельної спроможності	1) несприятливе підприємницьке середовище 2) Частково сприятливе підприємницьке середовище 3) Економічні фактори
Визначення 2. Фактори, що визначають умови розподілу обмежених ресурсів та рівень підприємницької активності	4) Викупастки компанії її менеджментом 6) Спадщина
Визначення 3. Нерівноправні умови функціонування державного та приватного секторів економічної системи; відсутність або недосконалість законодавчих актів, що регламентують підприємницьку діяльність; відсутність або низький рівень розвитку ринкової інфраструктури;	7) Корпоративний венчурінг
Визначення 4. Діяльність великої компанії із вкладення коштів у невеликі компанії в обмін на частку їх прибутку	
Визначення 5. Операція, що полягає в	

купівлі представниками менеджменту компанії активів бізнесу, яким вони керують) або ззовні	
Визначення 6. тимчасова організація, створена для пошуку повторюваної, масштабованої і стійкої бізнес-моделі.	
Визначення 7. Вся або частина нерухомості/активів особи, які надаються спадкоємцю після того, як людина померла.	

Завдання 2.3

Виберіть правильну відповідь

1. Дослідження в галузі підприємництва розпочав у 1730 році:

- а) Річард Кантільйон;
- б) Жан-Батист Сей;
- в) Адам Сміт;
- г) Френк Найт.

2. Той, хто має високий ступінь інноваційності в діяльності та бере на себе високі ризики – є:

- а) інкременталіст;
- б) мрійник;
- в) справжній підприємець;
- г) відчайдуха.

3. Підприємство, що полягає в максимізації індивідуальної (приватної) та соціальної вигоди є:

- а) деструктивне;
- б) продуктивне;
- в) непродуктивне.

4. Підприємство, за якого досягається максимізація індивідуальної (приватної) вигоди за повної відсутності соціальних переваг є:

- а) деструктивне;

- б) продуктивне;
- в) непродуктивне.

5. Підприємця, який нещодавно офіційно започаткував підприємницьку діяльність та не має жодного досвіду такої роботи можна вважати:

- а) новим;
- б) народжуваним;
- в) звичайним.

6. Діяльність великої компанії із вкладення коштів у невеликі компанії в обмін на частку їх прибутку:

- а) корпоративний венчурінг;
- б) франчайзинг;
- в) стартап (*startup*);
- г) спадщина.

7. Вся або частина нерухомості/активів особи, які надаються спадкоємцю після того, як людина померла:

- а) корпоративний венчурінг;
- б) франчайзинг;
- в) стартап (*startup*);
- г) спадщина.

8. Етап створення бізнесу, коли підприємець розглядає такі основні питання, як отримання правової та економічної консультації, залучення капіталу, отримання (купівлю) дозволів, ліцензій; ухвалення рішення про виділення землі, необхідне будівництво, устаткування і т.ін. – є етапом:

- а) планування;
- б) реалізації;
- в) прийняття рішень;
- г) управління бізнесом.

9. Етап створення бізнесу, на якому реалізуються заходи для втілення плану у життя, зокрема: придбання земельної ділянки, будівництво та закупівля сировини; монтаж установок і механізмів, організація людських ресурсів; отримання дозволів; початок реального бізнесу - є етапом:

- а) планування;
- б) реалізації;
- в) прийняття рішень;
- г) управління бізнесом.

10. Сукупність умов, що впливають на формування, розвиток і можливості реалізації підприємницьких функцій, суспільно-економічну ситуацію, що включає ступінь економічної свободи, наявність (або можливість появи) підприємницького корпусу, домінування ринкового типу економічних зв'язків – це характерні особливості;

- а) підприємництва;
- б) підприємства;
- в) контролюючих органів;
- г) підприємницького середовища.

13. Залежно від способу утворення (заснування) та формування статутного фонду в Україні діють підприємства:

- а) промислові;
- б) унітарні;
- в) сільськогосподарські;
- г) корпоративні;
- д)будівельні.

14. Підприємство, яке створюється одним засновником, який формує відповідно до закону статутний фонд, не поділений на частки (паї), затверджує статут, розподіляє доходи, керує підприємством і формує його трудовий колектив на засадах трудового найму – це підприємство?

- а) промислове;
- б) унітарне;
- в) сільськогосподарське;
- г) корпоративне;
- д)будівельне.

15. Підприємство, яке утворюється двома або більше засновниками за їх спільним рішенням (договором), діє на основі об'єднання майна та/або підприємницької чи трудової діяльності

засновників (учасників), їх спільного управління справами – це підприємство?

- а) промислове;
- б) унітарне;
- в) сільськогосподарське;
- г) корпоративне;
- д)будівельне.

Завдання 2.4.

3. Питання для обговорення в аудиторії (висловлення студентами власного погляду):

3.1. Пошук підприємницької ідеї.

Інформаційний матеріал:

Ідею можна взяти від:

- споживачів (споживач по суті є вихідним пунктом формування ідеї нового продукту, або послуги);
- працюючих фірм (аналіз діяльності діючих фірм дає змогу знайти нові можливості вдосконалення продукції, послуг і обґрунтувати концепцію власного бізнесу);
- парламентів і урядів (діяльність парламентів і урядів, періодичне оприлюднення її результати також може бути джерелом нових підприємницьких ідей).

У процесі пошуку і вибору підприємницької ідеї необхідно оцінювати плани на успіх за практичної її реалізації. Оцінювання ідеї має бути комплексним, тобто її потрібно розглядати з різних поглядів:

- рівня конкуренції на ринку відповідних товарів і послуг;
- наявності споживачів та знання їхніх потреб зараз і в майбутньому;
- виробничих можливостей фірми щодо продукування тих або інших необхідних ринку товарів;
- реальних можливостей залучення фінансових коштів;
- стабільності та гнучкості чинного законодавства в галузі господарювання підприємців;
- компетенції , досвіду й управлінських здібностей бізнесменів.

Наука і практика розробили чимало методів творчого пошуку підприємницької ідеї:

Основні методи :

- методи індивідуального творчого пошуку;
- методи колективного пошуку;
- методи активізації пошуку.

3.2. Характерні риси та особисті якості підприємця.

Інформаційний матеріал:

Основні характерні риси:

По-перше, підприємець – це особа, яка придумує щось нове або поліпшує вже існуюче і використовує це в практичній діяльності.

По-друге, характерною рисою підприємця є його здатність йти на ризик.

По-третє, важливою рисою підприємця є здатність протистояти різним видам адміністративного тиску, наполегливість у досягненні мети.

Четверта важлива риса підприємця полягає в тому, що це людина з яскраво вираженими рисами лідера, тобто він має здібність керувати іншими людьми.

П'ята риса – підприємець повинен бути фізично здоровою людиною, яка здатна до тривалої та важкої роботи.

Особисті якості:

- здатність постійно шукати нові можливості і проявляти ініціативу у вирішенні назрілих проблем, бути готовим до неодноразового поновлення зусиль, щоб подолати перешкоди, змінювати намічену лінію поведінки, щоб досягти мети;

- готовність до ризику;

- націленість на ефективність і якість, тобто організувати діяльність краще, швидше і дешевше за інших;

- активність у діяльності колективу, тобто братися за справу разом з працівниками;

- цілеспрямованість – це ясно виражати цілі, мати довгострокове бачення;

- прагнення бути інформованим – особисто збирати відомості про клієнтів – постійних покупців та замовників, постачальників, конкурентів;

- вміння проводити систематичне планування і аналіз діяльності фірми, стежити за господарськими показниками і використовувати їх для прийняття рішень;

- вміння переконувати підлеглих і встановлювати ділові і особисті зв'язки з партнерами;

бути самовпевненим, тобто прагнути до незалежності від правил і контролю інших людей, вірити у свою здатність вирішувати важкі завдання. Тобто, гарна ідея і наявність коштів не принесуть успіху, якщо ними керує особистість, яка не має відповідних ділових якостей.

4. Домашнє завдання

4.1. За допомогою спеціальної літератури та інтернет-джерел описати (за власним вибором) організаційну форму підприємницької діяльності з виробництва:

- виробництво меблів;
- виробництво крупи;
- вирощування квітів.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3. ТЕХНОЛОГІЯ ЗАСНУВАННЯ ВЛАСНОЇ СПРАВИ

Мета заняття: закріплення студентами теоретичних знань щодо вибору ідеї та порядку створення нового підприємства; визначення стартової стратегії підприємця в заснуванні власної справи. Набуття практичних навичок в формуванні статутного фонду, в підготовці засновницьких документів.

1.Контрольні питання

1. Які умови передують створенню власної справи?
2. На вирішення яких завдань має бути спрямоване здійснення певного виду підприємницької діяльності?
3. Які фактори є загальними для всіх, хто хоче започаткувати власну справу?
- 4.Що є відправною точкою, з якої починається власна справа?
- 5.Яким вимогам і очікуванням повинні сприяти види діяльності, коли відбувається процес їх вибору?

6. Які завдання повинен вирішити підприємець при виборі форми організації підприємства?

7. Які шляхи започаткування власної справи вам відомі?

8. Назвіть основні засновницькі документи, які підтверджують статус юридичних осіб.

9. Які підприємства діють в Україні залежно від способу утворення (заснування) та формування статутного фонду?

10. Як утворюється статутний фонд підприємницьких структур?

11. Чим завершується процес створення підприємства?

12. Який документ є підставою для відкриття рахунків у закладах банку.

13. Яким чином вносяться зміни в установчі документах господарського товариства?

14. Назвіть шляхи припинення діяльності підприємницьких структур

2. Практичні завдання

Завдання 2.1.

***Знайти хибні твердження серед запропонованих.
Пояснити свій вибір.*** (позначити «п» або «н»)

2. Не можна розпочати власну справу створивши сімейне підприємство.

3. Статут та Засновницький договір підприємств, фірм не мають самостійного значення й однакової юридичної сили.

4. Статут та Засновницький договір підприємств, фірм повинні підтверджуватись і змінюватись в одному й тому ж порядку.

5. Унітарне підприємство створюється двома або більше засновниками за їх спільним рішенням (договором).

6. Статутний фонд не може поповнюватись за рахунок прибутку від господарської діяльності підприємств або спонсорів.

7. Свідоцтво про державну реєстрацію є підставою для відкриття рахунків у закладах банку.

8. Ліквідація підприємства в разі банкрутства здійснюється ліквідаційною комісією, яка створюється власником.

9. При ліквідації підприємства держава гарантує захист прав та інтересів звільнених працівників.

10. Корпоративний венчурінг– діяльність великої компанії із вкладення коштів у невеликі компанії в обмін на частку їх прибутку;

Завдання 2.2.

Установити, які саме терміни (поняття) із запропонованого переліку визначено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Визначення терміна (поняття)	Термін (поняття)
Визначення 1. Підприємець, який, має високий ступінь інноваційності в діяльності та бере на себе високі ризики.	1)Деструктивне підприємництво 2)Справжній підприємець 3)Продуктивне підприємництво 4)Підприємницьке середовище 5)Засновницькі документи 6) Спадщина 7) Корпоративний венчурінг
Визначення 2 Підприємництво, що полягає в максимізації індивідуальної (приватної) та соціальної вигоди.	
Визначення 3. Підприємництво, за якого досягається максимізація індивідуальної (приватної) вигоди за повної відсутності соціальних переваг	
Визначення 4. Діяльність великої компанії із вкладення коштів у невеликі компанії в обмін на частку їх прибутку	
Визначення 5. Сукупність умов, які впливають на можливість формування та успішної реалізації підприємницької ідеї	
Визначення 6. Важливий атрибут підприємницького бізнесу. Документи, що підтверджують юридичний статус підприємства, вказуючи на законність його існування	
Визначення 7. Вся або частина нерухомості/активів особи, які надаються спадкоємцю після того, як людина померла.	

Завдання 2.3.

Заповніть логічну схему

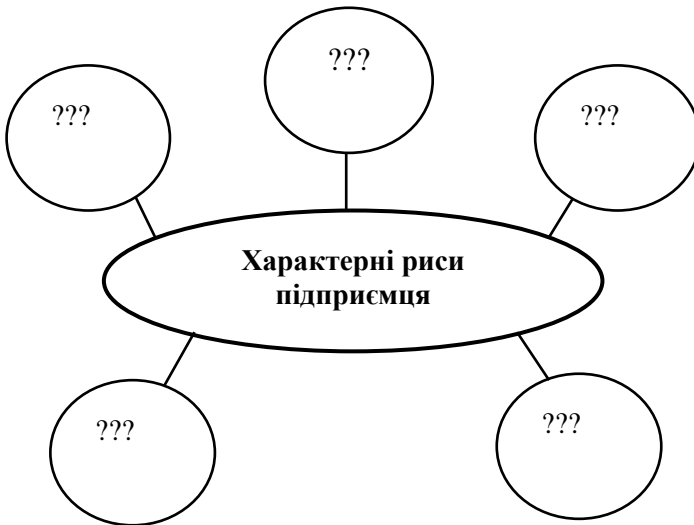

Рис.2.1 – Характерні риси підприємця, з якими пов'язаний його успіх

Завдання 2.4

Виберіть правильну відповідь

1. Той, хто має високий ступінь інноваційності в діяльності та бере на себе високі ризики – є:

- а) інкременталіст;
- б) мрійник;
- в) справжній підприємець;
- г) відчайдуха.

2. Підприємство, що полягає в максимізації індивідуальної (приватної) та соціальної вигоди є:

- а) деструктивне;
- б) продуктивне;
- в) непродуктивне.

3. Підприємство, за якого досягається максимізація індивідуальної (приватної) вигоди за повної відсутності соціальних переваг є:

- а) деструктивне;
- б) продуктивне;
- в) непродуктивне.

4. Підприємця, який нещодавно офіційно започаткував підприємницьку діяльність та не має жодного досвіду такої роботи можна вважати:

- а) новим;
- б) народжуваним;
- в) звичайним.

5. Діяльність великої компанії із вкладення коштів у невеликі компанії в обмін на частку їх прибутку:

- а) корпоративний венчурінг;
- б) франчайзинг;
- в) стартап (*startup*);
- г) спадщина.

6. Вся або частина нерухомості/активів особи, які надаються спадкоємцю після того, як людина померла:

- а) корпоративний венчурінг;
- б) франчайзинг;
- в) стартап (*startup*);
- г) спадщина.

7. Які документи мають самостійне значення й однакову юридичну силу, тому повинні підтверджуватись і змінюватись в одному й тому ж порядку?

- а) бюджет підприємства;
- б) виробничий план;
- в) статут;
- г) річний фінансовий звіт;
- д) засновницький договір.

8. Документи, які є важливим атрибутом підприємницького бізнесу, що підтверджують юридичний статус підприємства, вказуючи на законність його існування:

- а) Бюджет підприємства;
- б) Виробничий план;
- в) Бухгалтерські документи;
- г) Річний фінансовий звіт;
- д) Засновницькі документи.

9. Залежно від способу утворення (заснування) та формування статутного фонду в Україні діють підприємства:

- а) промислові;
- б) унітарні;
- в) сільськогосподарські;
- г) корпоративні;
- д) будівельні.

10. Підприємство, яке створюється одним засновником, який формує відповідно до закону статутний фонд, не поділений на частки (паї), затверджує статут, розподіляє доходи, керує підприємством і формує його трудовий колектив на засадах трудового найму – це підприємство?

- а) промислове;
- б) унітарне;
- в) сільськогосподарське;
- г) корпоративне;
- д) будівельне.

11. Підприємство, яке утворюється двома або більше засновниками за їх спільним рішенням (договором), діє на основі об'єднання майна та/або підприємницької чи трудової діяльності засновників (учасників), їх спільного управління справами – це підприємство?

- а) промислове;
- б) унітарне;
- в) сільськогосподарське;
- г) корпоративне;

д)будівельне.

12. Кооперативні підприємства, підприємства, що створюються у формі господарського товариства, а також інші, в тому числі засновані на приватній власності двох або більше осіб відносяться до? підприємств:

- а) промислових;
- б) унітарних;
- в) сільськогосподарських;
- г) корпоративних;
- д)будівельних.

3. Питання для обговорення в аудиторії (висловлення студентами власного погляду):

3.1. Основні показники результативності підприємницької діяльності.

Інформаційний матеріал: витрати, доход, підприємницький прибуток.

Під витратами розуміється все те, що підприємець витрачає на виробництво, тобто всі його видатки (звичайно, в грошовій формі).

Доход – це надходження на рахунок або в касу підприємця як оплата за певні дії підприємця або за передачу товарів, майна іншій особі, що здійснює платіж на рахунок підприємця.

Доход необхідно відрізнити від позикових коштів, що надходять на адресу підприємця на якийсь певний час і мають бути повернуті в майбутньому.

Наприклад, на банківський рахунок підприємця Скрипка М.М. надійшло 550 тис. грн. від ТОВ “Грація” у якості платежу за поставлену продукцію, витрати підприємця на виробництво якої склали 317 тис. грн. У такому випадку, 550 тис.грн. - це доход, а прибуток становитиме 233 тис. грн.

Підприємницький прибуток – це різниця між доходами, отриманими від реалізації виробленої підприємцем продукції або наданих послуг та витратами, понесеними підприємцем на виготовлення продукції, виконання робіт та надання послуг.

4. Домашнє завдання

4.1. За допомогою спеціальної літератури та інтернет-джерел описати (за власним вибором) організаційну форму підприємницької діяльності з надання послуг:

- послуги ремонту оргтехніки;
- послуги доставки води.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4. ЗОВНІШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУБ'ЄКТА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Мета заняття: закріплення студентами теоретичних знань щодо сутності зовнішнього середовища функціонування суб'єкта підприємницької діяльності у взаємодії із суспільством, державою та іншими суб'єктами економічного середовища. Розуміння студентами впливу окремих факторів макро та мікросередовища на діяльність підприємницьких структур. Засвоєння понять попиту, пропозиції, ринкової ціни т ощо. Набуття студентами навичок з визначення ринкової позиції підприємницької структури.

1.Контрольні питання

1. Назвіть складові зовнішнього підприємницького середовища. впливу на підприємство – факторам макросередовища.
- 2.Охарактеризуйте фактори мікроекономічної сфери.
3. Який вплив на діяльність підприємницьких структур має політика держави?
5. Назвіть основні елементи впливу економіки на діяльність підприємця.
6. Охарактеризуйте демографічні показники, які мають вплив на діяльність суб'єкта господарювання.
7. Під впливом яких змін в суспільстві змінюється вплив фактора «Культура» на підприємницьке середовище?
- 8.Дайте визначення економічної сутності поняття «конкуренція».
9. Які фактори формують конкурентне середовище суб'єкта господарювання.
10. Які види ринків вам відомі? Назвіть їх.

11. Дайте визначення поняттю «попит».
12. Що означає термін «пропозиція»?
13. На які чотири групи розбиває усі напрями діяльності підприємства Матриця БКГ?
14. Які показники використовуються в Матриці Мак-Кінсі порівняно з матрицею БКГ?
15. Що запропонував М. Портер для аналізу положення підприємства в конкуренції?
16. Назвіть п'ять основних сил, які впливають на підприємство згідно «Конкурентного аналізу по Портеру».

2. Практичні завдання

Завдання 2.1.

Надати визначення поняттям і термінам

1. *Зовнішнє економічне середовище – це*
2. *Конкуренція – це*
3. *Ринок – це*
4. *Ринок чистої конкуренції –*
5. *Олігополістичний ринок –*
6. *Монополістичний ринок –*
7. *Монопольний ринок –*
8. *Основні елементи ринку –.*
9. *Попит –*
10. *Пропозиція –*
11. *Ринкова ціна –*
12. *Ринкова рівновага –*
13. *Рівноважна ціна –*
14. *Еластичність попиту -*
15. *Еластичність пропозиції -*
16. *Оцінка ринкових позицій суб'єкта підприємництва (оцінка кон'юнктури ринку) –*
17. *Конкурентний аналіз по Портеру –*
18. *Матриця БКГ -*
19. *Матриця Мак-Кінсі -*

Завдання 2.2.

Знайти хибні твердження серед запропонованих.
(позначити «п» або «н»)

1. Зовнішнє середовище не підпорядковується суб'єкту господарювання.

2. Політика, економіка, географія, демографія, культура, науково-технічний прогрес називають факторами прямого впливу на підприємство.

3. Постачальники, посередники, споживачі, конкуренти не мають активного впливу на суб'єкт господарювання.

4. Фактор «Політика» сприймається учасниками підприємництва як абстрактний і далекий від практичної діяльності окремого господарюючого суб'єкта.

5. Фактор «Економіка» не впливає на бізнес-середовище конкретної держави.

6. Економіка формує інвестиційний клімат.

7. Особливості логістичних потоків, формуються фактором «Культура».

8. Науково-технічний прогрес формує рівень технологічного укладу території.

9. Зовнішнє середовище формує стратегію суб'єкта підприємництва.

10. Ринкова ціна за досконалої конкуренції не збігається з рівноважною ринковою ціною.

11. Ринкова економіка є прямою протилежністю чіткої та сталої центрально-керованої (адміністративної) економіки.

12. На ринку формується пропозиція і попит на товари в масштабі світового виробництва, держави, окремого регіону.

Завдання 2.3.

Визначте правильну відповідь

1. Фактори зовнішнього макросередовища суб'єкта господарювання:

а) політика;

б) постачальники;

- в) посередники;
- г) економіка;
- д) науково-технічний прогрес;
- є) конкуренти.

2. Фактори зовнішнього мікросередовища суб'єкта господарювання:

- а) політика;
- б) постачальники;
- в) посередники;
- г) економіка;
- д) науково-технічний прогрес;
- є) конкуренти.

3. Фактор зовнішнього середовища підприємства, який впливає на достатність трудових ресурсів суб'єкта господарювання, на формування споживчого ринку для планового товару.

- а) політика;
- б) економіка;
- в) географія;
- г) науково-технічний прогрес;
- д) демографія;
- є) культура.

4. Фактор зовнішнього середовища підприємства, який активно впливає на бізнес-середовище конкретної держави. Формує інвестиційний клімат.

- а) політика;
- б) економіка;
- в) географія;
- г) науково-технічний прогрес;
- д) демографія;
- є) культура.

5. Суб'єкти ринку:

- а) підприємці;
- б) ресурси;
- в) держава.

6. Об'єкти ринку:

- а) підприємці;
- б) ресурси;
- в) держава.

7. Ринок, на якому необмежена кількість учасників, вільний доступ на ринок і вихід з нього; повнота ринкової інформації для кожного; однорідність продуктів; жоден учасник не може впливати на економічне рішення іншого:

- а) олігополістичний ринок;
- б) ринок чистої конкуренції;
- в) монополістичний ринок;
- г) монопольний ринок.

8. Ринок, на якому в одному виді діяльності домінує декілька конкурентів, продукція стандартизована, лідер є за долею ринку (а не за якістю товару).

- а) олігополістичний ринок;
- б) ринок чистої конкуренції;
- в) монополістичний ринок;
- г) монопольний ринок;

9. До методів діагностики позиції підприємства на ринку відносять:

- а) маржинальний аналіз;
- б) кореляційний аналіз;
- в) матриця Мак-Кінсі;
- г) матриця БКГ;
- д) аналіз відхилень

10. На думку М. Портера на будь-яке підприємство впливають такі сили:

- а) вплив покупців;
- б) державна політика;
- в) вплив постачальників;
- г) можливість появи нових конкурентів;
- д) кліматичні умови.

11. Напрямок діяльності, коли позиції підприємства слабкі, але перспективи розвитку ринку досить привабливі відповідно до матриці БКГ, - це:

- а) "зірки";
- б) "дойні корови";
- в) "дикі кішки";
- г) "собаки".

12. Закон попиту описує:

а) обернено-пропорційну залежність між ціною та обсягом попиту;

б) пряму залежність між ціною та обсягом попиту;

в) обернену залежність між ціною та обсягом попиту;

г) пряму пропорційну залежність між ціною та обсягом попиту.

13. Якщо ціна товару підвищується, то згідно з законом попиту:

а) попит скорочується;

б) попит зростає;

в) обсяг попиту скорочується;

г) обсяг попиту зростає.

14. На ринковий попит не чинять впливу:

а) число покупців на ринку;

б) ціни ресурсів;

в) доходи споживачів;

г) ціни товарів-замінників.

16. Скорочення попиту на товар і зміщення кривої попиту на нього є наслідком:

а) зменшення доходів споживачів;

б) очікування підвищення ціни товару;

в) скорочення пропонування товару;

г) зниження цін товарів-замінників.

16. Якщо два товари є взаємозамінниками, то підвищення ціни одного призведе до:

а) зростання обсягу попиту на інший;

б) зростання попиту на інший;

в) скорочення попиту на інший; г) скорочення обсягу попиту на інший.

17. На ринкове пропонування безпосередньо не впливають:

а) ціни ресурсів;

б) число фірм;

в) доходи споживачів;

г) зміни технології виробництва.

18. Ринок товару перебуває у стані рівноваги, якщо:

а) обсяг попиту на товар дорівнює обсягу його пропонування;

б) на ринку не існує ні надлишку, ні дефіциту товару;

в) за певною ціною плани покупців щодо покупок співпадають з планами продавців щодо продажу;

г) всі відповіді правильні.

19. Ринкові ціни:

- а) більше залежать від змін пропонування, ніж від змін попиту;
- б) більше залежать від змін попиту, ніж від змін пропонування;
- в) встановлюються внаслідок взаємодії попиту і пропонування;
- г) змінюються обернено пропорційно величині пропонування.

20. До підвищення рівноважної ціни товару може призвести:

- а) збільшення попиту на товар;
- б) зменшення попиту на товар;
- в) збільшення пропонування товару;
- г) одночасне і однакове збільшення попиту і пропонування.

3. Домашнє завдання

За допомогою спеціальної літератури і інтернет-джерел підготувати доповідь:

3.1. Щодо впливу нових інформаційних та платіжних технологій на можливість формування кожним суб'єктом господарювання власного простору діяльності.

3.2. Як розвиток нового миролюбного сприйняття бізнес-середовища став поштовхом для стрибкоподібного розвитку технологічних компаній, стартапів, суб'єктів виробництва під нові цілі й завдання людства

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5. СИСТЕМА ПЛАНУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Мета заняття: закріплення студентами теоретичних знань щодо сутності системи планування, як одної з основних складових управління підприємством, осмислення взаємозв'язку і відмінностей між видами планування. Засвоєння принципів та методів планування діяльності підприємства. Набуття дослідницьких навичок в пошуку інформації та практичних навичок в засвоєнні основних елементів та методів бізнес- планування в підприємницькій діяльності.

1. Контрольні питання

1. У чому полягає зміст планування підприємницької діяльності?
2. Яка головна мета планування підприємницької діяльності?
3. Якими факторами зумовлена необхідність планування підприємницької діяльності?
4. Надайте визначення економічної сутності терміну «планування».
5. Надайте визначення терміну «план».
6. Які фактори обумовлюють необхідність планування підприємницької діяльності?
7. Як поділяються плани підприємницької діяльності в залежності від ступеня невизначеності?
8. Які типи планування підприємницької діяльності виділяють в залежності від тимчасової орієнтації ідей планування?
9. Охарактеризуйте основні принципи на яких здійснюється планування.
10. Що являють собою методи планування?
11. Надайте коротку характеристику різних методів планування.
12. Охарактеризувати планування як функцію управління підприємством.
13. На вирішення яких проблем спрямований бізнес-план?
14. Чим визначається цінність бізнес-плану в підприємницькій діяльності?

2. Практичні завдання

Завдання 2.1.

Знайти хибні твердження серед запропонованих.
(позначити «п» або «н»)

1. Планування слід розпочинати з визначення місії організації.
2. Функція планування повинна ґрунтуватись на припущеннях розробників планів.
3. Основними елементами системи планування є розпорядження топ-менеджерів.

4. Планування повинно охоплювати всі галузі господарської діяльності підприємства.

5. При плануванні не потрібна висока точність економічних показників.

6. Витрати на планування мають бути меншими за ефект, що очікується від запланованих показників.

7. Не доцільно залучати до плануванні майбутніх виконавців планів.

8. Для досягнення кінцевої мети планування повинно мати безперервний характер.

9. До розробки стратегії приступають після визначення планових параметрів ефективності.

10. Планування відбувається на рівні тактичних планів.

11. В процесі розробки планів діяльності суб'єктів господарювання використовується різноманітний методичний інструментарій.

12. Суть методу граничного аналізу полягає у співставленні граничних витрат та граничних доходів підприємства.

Завдання 2.2.

Установити, які саме терміни (поняття) із запропонованого переліку визначено в таблиці 5.1.

Таблиця 5.1

Визначення терміна (поняття)	Термін (поняття)
Визначення 1. Документ, у якому на конкретний господарський період визначені завдання по економічному і соціальному розвитку підприємства.	1) Принцип спрямованості 2) План 3) Принцип точності
Визначення 2. Принцип планування, за яким будь-який план має бути складений з урахуванням такого ступеню точності, який забезпечує припустиму ефективність виробництва.	4) Стратегічне планування 5) Бізнес-план 6) Облік 7) Економіко-статистичний метод
Визначення 3. Принцип планування, який визначає чіткий та виважений вибір і	планування

обґрунтування цілей і результатів діяльності підприємства.	
Визначення 4. Метод планування, який передбачає проведення аналізу й використання його даних на планований період з використанням: згрупованих методів, індексів, графіків, середніх величин у взаємозв'язку.	
Визначення 5. Бачення підприємства у майбутньому, його місця та ролі в економіці, узагальнений план діяльності на 10-15 років, розроблений на підставі різних прогнозів.	
Визначення 6. Документ, у якому описуються всі основні аспекти підприємницької діяльності, аналізуються головні проблеми, з якими може зіткнутися підприємець, та визначаються основні способи вирішення цих проблем. Важливий атрибут підприємницького бізнесу. Документи, що підтверджують юридичний статус підприємства, вказуючи на законність його існування	
Визначення 7. Функція управління, що створює базу для планування та аналізу виробничо-господарської діяльності з метою контролю та підвищення ефективності виробництва шляхом виявлення резервів.	

Завдання 2.3.

Визначте правильну відповідь

1. Важливий елемент виробничої діяльності, складова частина успіху будь-якої підприємницької структури, процес

розробки і наступного контролю за ходом реалізації плану створення, розвитку і функціонування підприємства:

- а) управлінський облік;
- б) менеджмент;
- в) планування;
- г) план.

2.Планування, орієнтоване на взаємодію всіх кращих ідей планування:

- а) реактивне;
- б) інактивне;
- в) преактивне;
- г) інтерактивне.

3.Бачення підприємства у майбутньому, його місця та ролі в економіці, а також основних шляхів та засобів досягнення цього стану, план, період розгляду якого складає 10–15 років:

- а) тактичне планування;
- б) стратегічне планування;
- в) поточне планування.

4. Планування на найближчі 3–5 років.

- а) короткострокове планування;
- б) стратегічне планування;
- в) довгострокове планування.

5. Плани розвитку з періодом від 1 до 3 років:

- а) короткострокове планування;
- б) стратегічне планування;
- в) довгострокове планування.

6. Принцип планування, який полягає в тому, що процес планування на підприємствах має здійснюватися постійно в рамках установленого циклу:

- а) принцип спрямованості;
- б) принцип системності;
- в) принцип оптимальності;
- г) принцип безперервності.

7. Принцип планування, який полягає в забезпеченні оптимального співвідношення окремих видів ресурсів:

- а) принцип спрямованості;
- б) принцип системності;
- в) принцип оптимальності;

г) принцип безперервності.

8. Принцип планування, який передбачає, що планування на підприємстві повинне мати системний характер.

- а) принцип спрямованості;
- б) принцип системності;
- в) принцип оптимальності;
- г) принцип безперервності.

9. Принцип планування, який визначає вибір і обґрунтування цілей і результатів діяльності підприємства. Чітко і виважено визначені кінцеві цілі є вихідним пунктом планування

- а) принцип спрямованості;
- б) принцип системності;
- в) принцип оптимальності;
- г) принцип безперервності.

10. Метод планування, зміст якого виявляється в тому, що при його розробці використовуються різні види нормативів: ціни, тарифи, ставки, відсотки, коефіцієнти:

- а) балансовий;
- б) програмно-цільовий;
- в) нормативний;
- г) економіко-статистичний.

11. Метод планування, зміст якого полягає у виявленні зв'язку між показниками плану та ресурсами для забезпечення їх виконання:

- а) балансовий;
- б) програмно-цільовий;
- в) нормативний;
- г) економіко-статистичний.

12. Метод планування, який передбачає проведення аналізу й використання його даних на планований період

- а) балансовий;
- б) програмно-цільовий;
- в) нормативний;
- г) економіко-статистичний.

13. Наукове передбаченні розвитку виробництва, а також пошук рішень, які забезпечать розвиток виробництва та його частин в оптимальному режимі:

- а) планування;

- б) регулювання;
- в) прогнозування;
- г) координування.

14. Забезпечення необхідної узгодженості дій працівників підприємства, тобто координація їх дій відповідно до плану:

- а) планування;
- б) регулювання;
- в) прогнозування;
- г) координування

3. ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ В АУДИТОРІЇ

3.1. Розгляд основних розділів бізнес-плану (висловлення студентами власного погляду).

У структурі бізнес-плану, як правило, виділяють такі складові:

1. Титульний аркуш.

На титульному аркуші зазначається:

На титульному аркуші не повинно бути зайвих подробиць.

На титульному аркуші вказується лише загальна передбачувана вартість підприємницького проекту.

2. Зміст бізнес-плану.

Бізнес-план треба поділити на розділи та параграфи. Тому за титульним аркушем наводиться зміст, який містить перелік розділів, параграфів, таблиць та іншого ілюстративного матеріалу, додатків.

Оформляючи бізнес-план, необхідно користуватися послідовною системою нумерації сторінок у межах документа. При цьому рекомендується дотримуватися таких правил:

3. Резюме.

Бізнес-план розпочинається з резюме. Резюме відкриває бізнес-план, але складають його тільки після того, як написано основні розділи бізнес-плану.

4. Галузь, фірма та її продукція (послуги):

У загальній характеристиці підприємства слід відобразити основні види та характер його діяльності: підприємство виробничого, торговельного характеру, чи підприємство, що діє у сфері послуг; що і як воно може запропонувати своїм клієнтам; де воно розташоване;

запланована географія розвитку бізнесу та інше. Слід також надати інформацію про ступінь розвитку підприємства, сформулювати основну його мету.

У характеристиці запланованої продукції (послуг) вказують:

5. Дослідження ринку.

У процесі дослідження ринку знаходять відповіді на питання про те, яким є ринок даного продукту в цілому, хто є основними споживачами продукту бізнесу, де знаходиться основна маса споживачів, які конкуренти на ринку можуть з'явитися у майбутньому.

Дослідження ринку розпочинається з визначення його найбільш загальних параметрів, до яких належать:

6. Маркетинг-план.

Для встановлення загальних орієнтирів маркетингової діяльності підприємства необхідно з'ясувати, на котрій із стадій життєвого циклу (поява на ринку; зростання попиту; стабілізація попиту; спад попиту) знаходиться продукт підприємства. Кожна із стадій характеризується різним рівнем сприйняття товару споживачем, різною інтенсивністю конкуренції, а відтак і різними способами використання інструментів маркетингу. Відповідно різними мають бути й орієнтири маркетингової діяльності підприємства. В основу розробки стратегії маркетингу покладено вибір цільового ринку. При цьому можуть бути застосовані різні типи маркетингових підходів до розробки стратегії залежно від:

- структурних характеристик даного цільового ринку (ринок у цілому; один сегмент ринку; кілька сегментів ринку);
- ресурсних можливостей підприємства;
- ступеня однорідності продукту підприємства;
- маркетингової стратегії конкурентів.

Реалізація загальної стратегії маркетингу здійснюється:

Кожне підприємство формує власний розподіл зусиль та комбінує інструменти маркетингу, щоб з урахуванням конкретних ринкових умов досягати своїх цілей найбільш ефективним способом.

7. Виробничий план.

Виробничий план ґрунтується на маркетингових прогнозах обсягів продажу й номенклатури продукції підприємства.

Основне завдання виробничого плану - довести, що підприємство:

Отже, виробничий план має дати відповіді на такі запитання:

Виробничий план доцільно розпочинати з короткої характеристики виробничого процесу, тобто з опису основних виробничих операцій у їх послідовності. Розкриваючи технологічний процес виготовлення продукції на підприємстві, потрібно визначити:

У процесі розроблення виробничого плану слід пам'ятати, що зайві технічні подробиці можуть ускладнювати розуміння основного змісту бізнес-плану. Тому потрібно добре зважити, що буде важливим у цьому розділі для зацікавлених осіб.

8. Організаційний план.

Основними цілями організаційного плану є: Основними завданнями є: *9. Оцінка ризиків.*

Враховуючи широку кількість різних типів ризику у бізнес-плані необхідно визначити лише ті ризики, настання яких є найбільш вірогідним та які можуть завдати найбільш суттєвих збитків під час реалізації підприємницького проекту підприємства.

Розділ бізнес-плану “Оцінка ризиків” має довести, що керівництво підприємства:

10. Фінансовий план.

Фінансовий план є найменш гнучкою за формою частиною бізнес-плану. На відміну від інших розділів він має містити відповідний перелік фінансових документів (у тому числі таблиць і графіків). Кожен з цих документів повинен мати стандартну форму. Жорсткі вимоги до опрацювання цих документів спричиняються необхідністю забезпечення єдиної методики розрахунків фінансових показників. Це означає, що потенційний інвестор або кредитор може самостійно за стандартною методикою провести аналіз фінансової інформації, яку містить бізнес-план, оцінити фінансовий стан даного підприємства та прийняти рішення щодо вкладання своїх коштів у даний проект.

Мета та особливості розробки фінансового плану визначають його зміст, послідовність і рівень деталізації опрацювання. Фінансовий план містить такі основні підрозділи:

Поряд з основними показниками цих підрозділів у фінансовому плані мають бути наведені припущення, на підставі яких ці показники розраховано. Чітко й стисло викласти всі ці припущення й передбачення необхідно в текстовій частині фінансового плану. Без цього всі наведені у фінансовому плані розрахунки не матимуть належного практичного значення. Лише після детального аналізу таких припущень можна оцінити, наскільки вони заслуговують на довіру.

Оскільки розрахунки всіх зазначених фінансових документів ґрунтуються на таких передбаченнях, вони є важливою складовою фінансового плану.

Для фінансової оцінки підприємницького проекту застосовується система показників, які можна згрупувати за двома напрямками:

Доцільно здійснити розрахунок показників за такими групами: показники ділової активності; показники ефективності використання ресурсного забезпечення підприємства; показники прибутковості та рентабельності.

Ця структура є лише приблизною схемою бізнес-плану. Але тут указані ті основні розділи, які необхідно включити до бізнес-плану, орієнтованого на залучення інвестицій у виробничу діяльність.

3.2. Які з перелічених фраз можуть бути використані в бізнес-плані, а які там недоречні? Чому?

1. Серед конкурентів найбільшу увагу слід приділити підприємствам, які умовно позначені «А», «В» та «С».

2. Нова назва Хаджибея — Одеса вперше з'явилася у документі датованому 10-м січня 1795 року.

3. Як джерело фінансових ресурсів планується використати кредит в «А-банку»

4. За вдалих обставин, прибуток у першому місяці може сягнути навіть позначки в 10 млн. грн.

5. Також у сервісному Центрі будуть встановлюватись «дрова» необхідні для «чайників».

6. Ми плануємо використати цінову політику «зняття вершків».

4. Домашнє завдання

4.1. За допомогою спеціальної літератури і інтернет-джерел розробити один із розділів бізнес-плану будь-якого проекту (за власним вибором) підприємницької діяльності з виробництва (виконання робіт, надання послуг).

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6.

МЕНЕДЖМЕНТ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ. РІВНІ ТА ВИДИ МЕНЕДЖМЕНТУ

Мета заняття: засвоєння студентами теоретичних знань із сучасного поняття ролі менеджменту у підприємницькій діяльності. Закріплення базових знань з принципів та функцій менеджменту, з обґрунтування стратегії виходу суб'єкта підприємницької діяльності на ринок. Набуття практичних навичок щодо розподілу праці в організаціях за допомогою рівнів управління; щодо завдань, важливих для успішного розвитку бізнесу.

1. Контрольні питання

1. Що являє собою менеджмент підприємницької діяльності?
2. Надайте визначення економічної сутності менеджменту підприємницької діяльності.
3. Особливості менеджменту підприємницької діяльності, що обумовлюють змінність сучасних умов господарювання.
4. Назвіть основні принципи менеджменту.
5. Назвіть основні функції менеджменту і встановіть взаємозв'язок між ними.
6. Що таке специфічні функції менеджменту? Назвіть основні специфічні функції.
7. Що є підставою для виділення рівнів менеджменту?
8. Надайте характеристику вищого рівня менеджменту (топ-менеджменту).
9. Які функції виконують менеджери технічного рівня.
10. Охарактеризуйте види управлінської діяльності.

2. Практичні завдання

Завдання 2.1.

Знайти хибні твердження серед запропонованих.

(позначити «п» або «н»)

1. ***Управління*** – це процес цілеспрямованого впливу суб'єкта управління на об'єкт управління задля поставлених цілей та завдань.

2. **Альтернативність менеджменту** – розгляд при будь-яких проблемних ситуаціях лише одного рішення.

3. **Менеджмент** не надає можливості узгодити всі цілі підприємницької.

4. **Система менеджменту** є засобом комунікації між працівниками та управлінцями усіх рівнів.

5. **Принцип матеріального та морального стимулювання** не базується на досягненнях школи людських відносин.

6. **Корпоративна культура** не сприяє підвищенню продуктивності праці.

7. **Функція організації** не може бути визначена як розподіл розроблених заходів і завдань між окремими працівниками або підрозділами підприємства.

8. **Мотивація** передбачає здійснення цілеспрямованого впливу на працівників підприємства.

9. **Контроль** – це функція менеджменту, за допомогою якої менеджери порівнюють отриману інформацію про фактичні показники діяльності із плановими показниками.

10. **Координація** не передбачає забезпечення пропорційного та гармонійного розвитку усіх сфер суб'єкта підприємницької діяльності.

11. **Регулювання** спрямоване на подолання протиріч на підприємстві під час здійснення управління.

12. **Президенти, віце-президенти компаній, директори** - менеджери найвищої ланки.

13. **Завдання**, які вирішуються керівництвом різних рівнів, суттєво не відрізняються.

14. **Оперативне управління** включає вирішення поточних завдань керування підприємством.

Завдання 2.2.

Установити, які саме терміни (поняття) із запропонованого переліку визначено в таблиці 6.1.

Таблиця 6.1

Визначення	Термін (поняття)
Визначення 1. Забезпечення ефективності використання обмежених ресурсів; постановка та досягнення цілей	1) Менеджмент 2) Наукова школа

існування підприємства; побудова комунікаційних зв'язків; оптимальний розподіл ресурсів.	менеджменту 3 Завдання управління підприємством
Визначення 2. Економічна ефективність; науковість; відповідальність; матеріальне та моральне стимулювання.	4) Основні принципи управління 5) Бізнес-процес
Визначення 3. Сукупність дій, спрямованих на реалізацію необхідних завдань, для реалізації яких необхідні ресурси, і як результат – наявність створеної доданої вартості та вихідний продукт.	6) Характерні особливості менеджменту підприємницької діяльності, 7) Принцип відповідальності 8) Проектування робіт 9) Мотивація
Визначення 4. Знання, вміння та навички вести справу в конкретних умовах ринку	10) Принцип матеріального та морального стимулювання
Визначення 5. Школа менеджменту, яка сформувала підвалини менеджменту як науки та самостійної сфери досліджень.	
Визначення 6. Системний підхід в управлінні; цілеспрямованість; гнучкість; альтернативність; соціальна орієнтованість; гуманізація-це	
Визначення 7. Принцип менеджменту, що базується на досягненнях школи людських відносин	
Визначення 8. Принцип менеджменту, що базується на чіткій регламентації повноважень, обов'язків та критеріїв відповідальності для працівників усіх рівнів.	
Визначення 9. Рішення щодо розподілу робіт між окремими працівниками та підрозділами називаються	
Визначення 10. Функція менеджменту, що передбачає здійснення цілеспрямованого впливу на працівників підприємства.	

Завдання 2.3.

Доповнити відсутнє в таблиці 6.2

Таблиця 6.2

Термін або поняття	Характеристика терміну або поняття
	Особливості менеджменту підприємницької діяльності, коли в системі чинників виробництва чільне місце відводиться людині, її властивостям та кваліфікаційним характеристикам.
Система менеджменту	
	Принцип менеджменту, який базується на припущенні, що повноваження у сфері прийняття стратегічних рішень та критичних питань залишаються у вищого керівництва підприємства, у той час як рішення по поточним питанням може приймати керівництво нижчих рівнів підприємства.
Принцип єдиноначальності	
	Принцип менеджменту, який базується на чіткій регламентації повноважень, обов'язків та критеріїв відповідальності для працівників усіх рівнів
	Функція менеджменту, що є постійно діючим процесом та передбачає оцінку ефективності виконання планів та визначення ступеня досягнення планових показників на регулярній основі з метою своєчасного коригування розроблених заходів.
Функція організації	
	Функція менеджменту, яка передбачає забезпечення пропорційного та гармонійного розвитку усіх сфер суб'єкта підприємницької діяльності при оптимальному поєднанні існуючих ресурсів
Управління підприємницькою діяльністю (бізнесом)	
	Управління, задачами якого є встановлення цілей підприємства

Завдання 2.4

Виберіть правильну відповідь

1. Вид діяльності, спрямований на досягнення поставлених цілей шляхом забезпечення координації усіх ресурсів, наявних у розпорядженні суб'єкта підприємницької діяльності:

- а) управлінський облік;
- б) виробнича діяльність;
- в) менеджмент;
- г) маркетинг.

2. Ефективно діюча система менеджменту яка базується на розумінні того, що підприємство є складною поліструктурною системою, компоненти якої пов'язані між собою зв'язками підпорядкування, взаємодії тощо – це особливість менеджменту, що проявляється в:

- а) системному підході в управлінні;
- б) цілеспрямованості;
- в) альтернативності;
- г) соціальній орієнтованості.

3. Розгляд при будь-яких проблемних ситуаціях декількох альтернативних рішень та вибір найкращого з них - це особливість менеджменту, що проявляється в:

- а) системному підході в управлінні;
- б) цілеспрямованості;
- в) альтернативності;
- г) соціальній орієнтованості.

4. Визнання суб'єктом підприємництва наслідків своїх дій, відповідальне ставлення до навколишнього соціального та природного середовища- це особливість менеджменту, що проявляється в:

- а) системному підході в управлінні;
- б) цілеспрямованості;
- в) альтернативності;
- г) соціальній орієнтованості.

5. Принцип, що передбачає делегування частини повноважень вищим керівництвом на нижчі рівні управління:

- а) принцип єдиноначальності;
- б) принцип відповідальності;
- в) принцип науковості ;
- г) принцип поєднання централізації та децентралізації.

6. Принцип, що передбачає використання в управлінській діяльності передових досягнень науки та прогресивного досвіду провідних підприємств та організацій:

- а) принцип єдиноначальності;
- б) принцип відповідальності;
- в) принцип науковості;
- г) принцип поєднання централізації та децентралізації.

7. Управління, задачами якого є встановлення цілей підприємства довгострокового характеру:

- а) тактичне управління;
- б) оперативне управління;
- в) стратегічне управління.

8. Управління, яке включає вирішення поточних завдань керування підприємством (в межах року).

- а) тактичне управління;
- б) оперативне управління;
- в) стратегічне управління

9. Управління, яке спрямоване на короткострокову перспективу (1-3 роки):

- а) тактичне управління;
- б) оперативне управління;
- в) стратегічне управління.

10. Рівень молодших начальників, операційних керівників, завідувачів невеликих відділень:

- а) середній управлінський рівень;
- б) нижчий, або технічний рівень менеджменту;
- в) рівень топ-менеджменту.

11. Школа менеджменту, головним постулатом якої є твердження про те, що напрям розв'язання проблем управління полягає у пошуку шляху від ефективного працівника до ефективної організації.

- а) кількісна школа;

- б) школа поведінкових наук;
- в) школа людських відносин;
- г) адміністративна школа менеджменту.

12. Школа менеджменту, яка визначила ключові принципи та функції менеджменту, які є актуальними й досі.

- а) кількісна школа;
- б) школа поведінкових наук;
- в) школа людських відносин;
- г) адміністративна школа менеджменту.

13. Школа менеджменту, обумовлена гуманізацією виробничо-господарських процесів та зростанням ролі людини

- а) кількісна школа;
- б) школа поведінкових наук;
- в) школа людських відносин;
- г) адміністративна школа менеджменту.

14. Школа менеджменту, яка базується на використанні методів економіко-математичного моделювання, кібернетики, оптимізації тощо.

- а) кількісна школа;
- б) школа поведінкових наук;
- в) школа людських відносин;
- г) адміністративна школа менеджменту.

Завдання 2. 5.

Розв'язати задачі

Методичні вказівки

1. Розрахунок норми витрат прямих матеріалів. Вони визначаються множенням нормативної ціни матеріалів на нормативну кількість

$$N_{\text{витрат.прям.мат.}} = N_{\text{пр.м.}} * N_{\text{ц.мат.}} \quad (1)$$

1.1 Нормативна кількість прямих матеріалів (норма витрати):

$$N_{\text{пр.м.}} = q_{\text{чист.}} + q_{\text{відх.ност.}} \quad (2)$$

де $q_{\text{чист.}}$ – кількість матеріалів, вкладених в чисту продукцію (чистівитрати);

$q_{\text{відх.ност.}}$ – кількість відходів і втрат, зумовлена технологією (визначають інженери, агенти по закупівлям матеріалів, робочі).

1.2 Нормативна ціна матеріалів ($H_{ц.мат.}$) – відповідальність за ці ціни несе агент по закупівлям.

2. Розрахунок норми витрат прямої праці. Вона визначається множенням нормативного робочого часу і нормативної ставки оплати праці :

$$H_{витр.прям.праці} = H_{роб.часу} * H_{став.опл.} \quad (3)$$

Нормативний робочий час показує час, необхідний для кожного підрозділу, верстата або процесу, щоб зробити одиницю продукції або одну партію виробів. Нормо-час повинен переглядатися, якщо відбувається заміна машин і устаткування або міняється кваліфікація робочої сили. Відповідальність за розробку і перегляд нормативу робочого часу несе менеджер відповідного підрозділу.

Нормативна ставка оплати прямої праці показує почасові витрати праці, які очікуються в майбутньому періоді для кожної операції або виду робіт. При тому, що діапазон ставок встановлюється для кожного розряду робітників, усередині яких вони можуть змінюватися, для кожної операції визначаються середні нормативні ставки.

3. Нормативні загальновиробничі витрати є сумою змінних і постійних загальновиробничих витрат в майбутньому періоді. Ці оцінки ґрунтовані на нормативних коефіцієнтах:

3.1 Нормативний коефіцієнт змінних загальновиробничих витрат (ЗВВ) $H_{змін.ЗВВ}$:

$$H_{змін.ЗВВ} = \text{Загальні планові змінні ЗВВ} : \text{Очікувану кількість} \quad (4)$$

(нормо-годин прямої праці або машино-годин роботи обладнання)

$H_{пост.ЗВВ}$ = Загальні планові постійні ЗВВ : Нормальну потужність в нормо-годинах прямої праці.

Нормальна потужність - це очікуваний середній об'єм діяльності, який може бути досягнутий за умови звичайної діяльності підприємства протягом декількох років або операційних циклів з урахуванням запланованого обслуговування виробництва.

3.3 Нормативні загальновиробничі витрати (ЗВВ):

$$H_{витр.ЗВВ} = H_{ЗВВ змін.} + H_{ЗВВ пост.} \quad (5)$$

4. Нормативні витрати на 1 одиницю продукції дорівнюють сумі норми витрат прямих матеріалів, норми витрат прямої праці і нормативних загальновиробничих витрат :

$$H_{В1-цю} = H_{витр.прям.мат} + H_{витр.прям.праці} + H_{витр.ЗВВ} \quad (6).$$

Приклад розв'язання задач

Задача 1. Компанія виготовляє автоматичні олівці. Нормативні витрати прямих матеріалів (норма витрат) - $0,025 \text{ м}^2$ і 1 просувний механізм на олівець. Нормативні ціни на прямі матеріали 92 грн. на 1 м^2 пластини і 22,5 грн за 1 просувний механізм. Нормативні витрати прямої праці складають 0,01 години в штампувальному цеху і 0,05 години в складальному цеху. Нормативні ставки оплати праці складають 80 грн. в годину в штампувальному цеху і 102 грн. - в складальному цеху. Нормативний коефіцієнт змінних загальновиробничих витрат (ЗВВ) - 120 грн. на годину витрат прямої праці і нормативний коефіцієнт постійних ЗВВ - 90 грн. на годину витрат прямої праці.

Розрахувати нормативні витрати на 1 олівець.

Рішення:

Для визначення нормативних витрат на 1 од. продукції використовуємо формули 1-6, наведені вище.

Норма витрат матеріалів ($N_{\text{витр.прям.мат.}}$):

- пластмаса = $0,025 \times 92 = 2,3$ (грн.)

- один просувний механізм = $1 \times 22,5 = 22,5$ (грн.)

Норма витрат прямої праці ($N_{\text{витр.прям.праці}}$):

- штампувальні операції = $0,01 \times 80 = 0,8$ (грн.);

- складальна операція = $0,05 \times 102 = 5,1$ (грн.);

Загальні трудові витрати часу на 1 олівець = $0,01 + 0,05 = 0,06$ (год).

Норма витрат ЗВВ ($N_{\text{витр.ЗВВ}}$):

- $N_{\text{змін.ЗВВ}}$ (змінні ЗВВ) = $120 \times 1 \times 0,06 = 7,2$ (грн.);

- $N_{\text{пост.ЗВВ}}$ (постійні ЗВВ) = $90 \times 1 \times 0,06 = 5,4$ (грн.).

Нормативні витрати на 1 олівець ($N_{\text{В1-ця}}$) =
 $2,3 + 22,5 + 0,8 + 5,1 + 7,2 + 5,4 = 43,3$ (грн/од).

Висновок: Нормативні витрати на виробництво 1 автоматичного олівця складають 43,3 гривні.

Задачі для самостійного розв'язання

Задача 2. Підприємство продає товар, попит на який має високу цінову еластичність. Обсяг продажу становить 30 000 одиниць на рік. Прямі змінні витрати складають 990 грн., постійні витрати 330 грн. на одиницю продукції. Ціна реалізації одиниці продукції складає 1800 грн. Підприємство має на меті збільшити випуск продукції на 3000 одиниць

і запланувало для цього рекламний бюджет у розмірі 390 000 грн. на рік.

Якою повинна бути ціна одиниці продукції, при якій прибуток залишився б без змін?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7 МАРКЕТИНГ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Мета заняття: засвоєння студентами теоретичних знань з поняття ролі маркетингу в підприємницькій діяльності, його принципів та функцій. Закріплення базових знань з обґрунтування стратегії виходу суб'єкта підприємницької діяльності на ринок. Набуття практичних навичок щодо детального описання всіх елементів маркетингового комплексу, якими є: продукція (послуги), ціна, ринок та просування продукції на ринок. Засвоєння дослідницьких навичок в пошуку інформації та практичних навичок в засвоєнні основних елементів та методів системи маркетингу.

1. Контрольні питання

1. У чому полягає сутність сучасного маркетингу?
2. Охарактеризуйте маркетинг як сукупність основних чотирьох напрямків діяльності підприємства на ринку, назвіть ці напрямки.
3. Назвіть комплекс маркетингових заходів, що характеризують сутність маркетингової діяльності підприємницьких структур.
4. Поясніть відмінність між стратегічним та оперативним маркетингом.
5. Перерахуйте головні функції маркетингу на підприємстві.
6. Дайте характеристику основним видам зовнішнього маркетингу.
7. Що таке комплекс маркетингу? Дайте характеристику його складовим.
8. Маркетингова тактика підприємства на різних стадіях життєвого циклу товару.
9. Маркетингове дослідження та його роль в ефективній діяльності підприємницької структури.
10. Дайте визначення економічної сутності поняттю «реклама».
11. Назвіть та охарактеризуйте основну мету реклами.

12. Перерахуйте ключові завдання реклами.

2. Практичні завдання

Завдання 2.1.

Знайти хибні твердження серед запропонованих.

(позначити «п» або «н»)

1. Внутрішній маркетинг відповідає за створення умов розвитку та реалізації підприємницьких ідей в середині підприємства.

2. Функції зовнішнього маркетингу зорієнтовані на взаємодію керівників підрозділів.

3. Комплекс сучасного маркетингу включає всі заходи, які запроваджує підприємство для створення й активізації попиту на свій товар.

4. Чотири складові маркетингу-мікс, з погляду продавця, є інструменти маркетингу, якими здійснюється вплив на покупців.

5. Заходи щодо позиціонування продукції на обраному цільовому сегменті ринку не повинні передбачати інформацію щодо обґрунтування місця розташування суб'єкта підприємницької діяльності.

6. Заходи щодо позиціонування продукції (послуг) на обраному цільовому сегменті ринку повинні передбачати дії з введення продукції суб'єкта підприємницької діяльності на ринок.

7. Місце розташування суб'єкта підприємницької діяльності визначається на основі інформації про обраний цільовий сегмент ринку (обрання кращого регіону країни, населеного пункту, кращого місця в населеному пункті і т.ін.).

8. В процесі організації та запуску підприємства роль та структура маркетингу залишаються незмінними.

9. Реклама – це вид діяльності тісно пов'язаний із збутом товарів, розвитком торгівлі та оволодінням новими ринками.

10. Вибір організаційної структури маркетингу, оперативні маркетингові дослідження відбуваються на інвестиційному етапі організації та запуску підприємства.

11. Цілеспрямованість – це будь-яка управлінська діяльність, яка має на меті досягнення довго- та короткострокових цілей підприємницької діяльності.

12. Соціальна орієнтованість – це не визнання суб'єктом підприємництва наслідків своїх дій.

Завдання 2.2.

Установити, які саме терміни (поняття) із запропонованого переліку визначено в таблиці 7.1.

Таблиця 7.1

Визначення	Термін (поняття)
Визначення 1. Вид зовнішнього маркетингу, розрахований на декілька сегментів ринку, який передбачає розробку окремої програми для кожного з них.	1) Масовий маркетинг 2) Цільвий маркетинг 3) Диференційований маркетинг 4) Концентрований маркетинг 5) Конверсійний маркетинг
Визначення 2. Вид зовнішнього маркетингу, який передбачає зосередження зусиль на окремих ринках або значній частині окремого ринку.	6) Цільовий маркетинг 7) Ціновий маркетинг. 8) Внутрішній маркетинг. 9) Зовнішній маркетинг. 10) Прямий маркетинг
Визначення 3. Вид зовнішнього маркетингу, який передбачає розробку маркетинговими планами заходів, передусім за допомогою рекламної діяльності, для подолання негативного відношення споживачів до певного товару або послуги та адаптації їх до вимог потенційних покупців.	
Визначення 4. Вид зовнішнього маркетингу, який застосовується для продажу однотипних товарів масового попиту, які мають ємні ринки збуту.	
Визначення 5. Вид зовнішнього маркетингу, який передбачає орієнтацію на певний сегмент	

ринку, обраний серед декількох.	
Визначення 6. Вид зовнішнього маркетингу, який передбачає орієнтацію на певний сегмент ринку, обраний серед декількох.	
Визначення 7. Вид зовнішнього маркетингу, орієнтований на індивідуального споживача.	
Визначення 8. Вид маркетингу, який передбачає раціональне управління ціною продукції з метою максимальної реалізації товарів та послуг і отримання прибутку.	
Визначення 9. Маркетинг, функції якого орієнтовані на встановлення взаємодії між підрозділами всередині підприємства.	
Визначення 10. Маркетинг, функції якого зорієнтовані на взаємодію з оточуючим середовищем.	

Завдання 2.3.

Доповнити відсутнє в таблиці 7.2

Таблиця 7.2

Термін або поняття	Характеристика терміну або поняття
	Діяльність підприємства, спрямована на задоволення потреб клієнтів в економії часу, зберіганні та обробці товарних запасів, в доставці необхідної кількості товарів у визначене місце та у заданий строк

Внутрішній маркетинг	
	Вид діяльності тісно пов'язаний із збутом товарів, розвитком торгівлі та оволодінням новими ринками; зі створенням та передачею рекламних повідомлень на товарний ринок та ринок послуг.
Протидіючий маркетинг	
	Набір маркетингових засобів (інструментів), певна структура яких забезпечує досягнення поставленої мети і вирішення маркетингових завдань на цільовому ринку.
	Діяльність фірми з інформування споживачів про переваги свого товару і їх переконання в необхідності його придбання.
Стратегічний маркетинг	
	Маркетингова діяльність підприємства, спрямована на здійснення політики збуту продукції підприємства та пошук можливостей зростання обсягів реалізації
Маркетинг закупівель	
	Спростування інформації, яка була представлена через недобросовісну рекламу.

Завдання 2.4

Виберіть правильну відповідь

1. Функціональна сфера стратегічного менеджменту, яка несе відповідальність за процес розробки ринкових та конкурентних стратегій, основних напрямків стратегічної політики підприємства в сфері товару, цін, комунікацій, збуту, позиціонування та брендингу з врахуванням факторів зовнішнього середовища:

- а) маркетинг збуту;
- б) маркетинг закупівель;
- в) стратегічний маркетинг;
- г) оперативний маркетинг.

2. Діяльність, спрямована на реалізацію планів маркетингу, пов'язаних з вирішенням конкретного завдання, пов'язаного з

стратегічною маркетинговою ціллю та маркетинговими стратегіями:

- а) маркетинг збуту;
- б) маркетингзакупівель;
- в) стратегічний маркетинг;
- г) оперативний маркетинг.

3. Діяльність підприємства, спрямована на задоволення потреб клієнтів в економії часу, в зберіганні та обробці товарних запасів, в доставці необхідної кількості товарів у визначене місце та у заданий строк:

- а) маркетинг збуту;
- б) маркетингзакупівель;
- в) стратегічний маркетинг;
- г) оперативний маркетинг;
- д) маркетинг-логістика.

4. Маркетингова діяльність підприємства, спрямована на здійснення політики збуту продукції підприємства та пошук можливостей зростання обсягів реалізації:

- а) маркетинг збуту;
- б) маркетингзакупівель;
- в) стратегічний маркетинг;
- г) оперативний маркетинг.

5. Маркетингова діяльність підприємства, спрямована на здійснення політики закупівель з метою підвищення конкурентоспроможності готової продукції та підприємства в цілому:

- а) маркетинг збуту;
- б) маркетинг закупівель;
- в) стратегічний маркетинг;
- г) оперативний маркетинг

6. Оберіть вірну та повну мету розробки “Маркетинг-плану”:

- а) розрахувати обсяг витрат на маркетинг;
- б) визначити ціну на продукцію (послуги) суб’єкта підприємницької діяльності;
- в) обґрунтувати стратегію виходу суб’єкта підприємницької діяльності на ринок та успішного функціонування на ньому;
- г) визначити чи продукція (послуги) суб’єкта підприємницької діяльності будуть користуватись попитом на ринку.

7. Який з наведених нижче етапів не доцільно включати до розробки “Маркетинг-плану”?

- а) опис цільового ринкового сегмента;
- б) вибір каналів збуту продукції;
- в) проведення сегментації споживачів;
- г) опис заходів з підтримки просування продукції (послуг) суб’єкта підприємницької діяльності на ринок.

8. Проект повинен забезпечувати рентабельність не нижче собівартості залучених коштів – це характеристика.....методу визначення базової ціни:

- а) методу повних витрат;
- б) методу маржинальних витрат;
- в) методу рентабельності;
- г) методу вартості виготовлення.

9. Метод визначення базової ціни, що є класичним методом ціноутворення та передбачає розрахунок загальної суми витрат на виробництво і збут продукції та додавання до неї певної норми прибутку:

- а) метод повних витрат;
- б) метод маржинальних витрат;
- в) методу рентабельності;
- г) методу вартості виготовлення.

10. Цінова стратегія, яку доцільно застосовувати у випадку впровадження на ринок нової продукції (послуг), продукції з унікальними властивостями, особливо запатентованої-це стратегія?

- а) стратегія знижок ціни;
- б) стратегія “зняття вершків”;
- в) стратегія цінових ліній;
- г) стратегія “географічної ціни”.

11. Ринок, на якому є перспективи для реалізації товарів (послуг) при виконанні певних маркетингових заходів:

- а) ринок монополістичної конкуренції;
- б) потенційний ринок;
- в) олігополістичний ринок;
- г) допоміжний ринок;
- д) зростаючий ринок.

12. Обмежений вибір місця розташування мають:

- а) підприємства харчової промисловості;
- б) гідроелектростанції;
- в) швейні фабрики;
- г) підприємства вугільної промисловості.

Завдання 2. 5.

Розв'язати задачі

Методичні вказівки

1. *Вартість валової продукції:*

$$ВП = ТП + (НВ_k - НВ_n), \quad (7.1)$$

де **ВП** – валова продукція підприємства, грн.;

ТП – товарна продукція підприємства, грн.;

НВ_n, НВ_k – незавершене виробництво на початок та на кінець року відповідно, грн.

2. *Вартість товарної продукції:*

$$ТП = \sum_{i=1}^n OP_i \cdot Ц_i, \quad (7.2)$$

де **ТП** – товарна продукція підприємства, грн.;

OP_i – обсяг реалізації і-го виду продукції, тонн;

Ц_i – ціна реалізації і-го виду продукції, грн./тонн.

3. *Вартість реалізованої продукції:*

$$РП = ТП + (ЗП_n - ЗП_k), \quad (7.3)$$

де **РП** – вартість реалізованої продукції, грн.;

ТП – товарна продукція підприємства, грн.;

ЗП_n ЗП_k – залишок готової продукції на початок і на кінець року відповідно, грн.

Приклад розв'язання задач

Задача 1. На перше січня поточного року вартість одиниці продукції на внутрішньому ринку складала 700 грн, а вартість його аналога на зовнішньому ринку – 30 доларів США. Передбачається, що ціна продукції на внутрішньому ринку буде зростати щомісяця на 3%,

у той час як ціна його аналога за кордоном буде збільшуватися на 0,3% на місяць. Співвідношення курсів валют складає 25 грн./1 дол. США, а темпи зростання курсу долара стосовно гривні складають 1% на місяць.

Визначити, у якому місяці ціна продукції на внутрішньому ринку перевищить ціну на його закордонний аналог?

Розв'язання

Розрахунок зміни вартості одиниці продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках проведемо в таблиці 7.1.

Таблиця 7.1

Розрахунок зростання ціни одиниці продукції на внутрішньому і зовнішніх ринках

Місяці року	Показники зміни вартості одиниці продукції			
	Внутрішній ринок		Зовнішній ринок	
	Розрахунок вартості продукції в грн.	Розрахунок зростання курсу долару	Розрахунок вартості продукції в дол.	Вартість продукції в грн.
1 січня	700,00	25грн./1 дол.	30 дол. США	750,00
1 лютого	$700,00 \times 1,03 = 721,00$	$25,00 \times 1,01 = 25,25$	$30,00 \times 1,003 = 30,09$	759,77
1 березня	$721,00 \times 1,03 = 742,63$	$25,25 \times 1,01 = 25,50$	$30,09 \times 1,003 = 30,18$	769,59
1 квітня	$742,63 \times 1,03 = 764,91$	$25,50 \times 1,01 = 25,75$	$30,18 \times 1,003 = 30,27$	779,45
1 травня	$764,91 \times 1,03 = 787,86$	$25,75 \times 1,01 = 26,01$	$30,27 \times 1,003 = 30,36$	789,66
1 червня	$787,86 \times 1,03 = 811,50$	$26,01 \times 1,01 = 26,27$	$30,36 \times 1,003 = 30,45$	799,92

Задачі для самостійного розв'язання

Задача 2. Для комівояжера передбачено оклад 10 000 грн. на місяць і 2% комісійного збору; для торговельного представника відповідно 8 000 грн. і 3%. Обидва працюють в одному географічному регіоні, очікуваний щомісячний обсяг становить 1 200 000 грн.

Визначити: кого з них фірмі доцільніше найняти з точки зору економії витрат?

Задача 3. Передбачається загальне річне навантаження персоналу відділу збуту фірми 3600 звернень клієнтів. Середня кількість звернень на одного працівника на тиждень планується 30, кількість робочих тижнів - 40.

Визначити потрібну чисельність працівників відділу збуту.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 8.

ОРГАНІЗАЦІЙНЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКИМИ СТРУКТУРАМИ

Мета заняття: закріпити у студентів теоретичні знання з розуміння сутності управління підприємницькими структурами та його економічної основи. Засвоєння студентами особливості типів бюрократичних та адаптивних організаційних структур. Розвинути практичні навички з визначення і побудови організаційної структури управління, оптимальної саме для управління зазначеним підприємством.

1.Контрольні запитання

1. Розкрийте економічну сутність терміну «підприємство».
2. Які організаційно-правові форми підприємств Вам відомі?
3. Назвіть особливість одноосібного господарства.
4. Дайте визначення організаційно-правовій формі «партнерство»
5. Що представляє собою організаційно-правова форма «концерн»?
6. Що таке суб'єкт управління?
7. Надайте визначення об'єкта управління.
8. Розкрийте економічну сутність терміну «менеджмент».
9. Розкрийте сутність організаційного управління підприємницькою структурою
10. Охарактеризуйте організаційну структуру підприємства.
11. Назвіть в чому полягає мета організаційної структури?
12. Які типи організаційних структур Вам відомі
13. Охарактеризуйте бюрократичні організаційні структури.
14. Назвіть особливості адаптивних організаційних структур.
15. Які організаційні структури управління відносять до бюрократичних?
16. Які адаптивні організаційні структури Ви знаєте?
17. Охарактеризуйте матричні організаційні структури.

2. Практичні завдання

Завдання 2.1.

**Знайти хибні твердження серед запропонованих.
Пояснити свій вибір.** (позначити «п» або «н»)

1. Підприємство немає економічної самостійності.
2. Законодавчі акти країни регулюють порядок створення підприємств.
3. Одноосібне господарство – це підприємство, власниками якого є одна особа або сім'я.
4. Більшість товариств не можуть мати більше двох членів.
5. Підприємництво як діяльність є складовою матеріальних відносин.
6. Корпорація функціонує у вигляді акціонерного товариства.
7. Суб'єкт управління - це особа, яка не має права управляти.
8. Об'єкт - це те, чим управляють.
9. При об'єднанні суб'єкта і об'єкта виникає поняття "самоврядування".
10. Менеджери – не займаються організацією діяльності.

Завдання 2.2.

Установити, які саме терміни (поняття) із запропонованого переліку визначено в таблиці 8.1.

Таблиця 8.1

Визначення терміна (поняття)	Термін (поняття)
Визначення 1. Структури, які характеризуються жорсткою ієрархією влади в компанії, централізованим ухваленням рішень	1) одноосібне господарство 2) Бюрократичні структури
Визначення 2 структури, які мають розмиті межі управління, характеризуються децентралізацією ухвалення рішень.	3) Адаптивні структури 4) Корпорація 5) Функції управління
Визначення 3. Повна самостійність, незалежність, гнучкість, оперативність рішень –	6) Типи управління 7) Партнерства

це переваги	
Визначення 4. Обмеженість фінансів гальмує потенційне зростання фірми. Непередбачуваність тривалості існування - недоліки	
Визначення 5. Обмежена відповідальність за результати діяльності -перевага	
Визначення 6. Передбачення майбутнього, організація, планування, координування, розпорядництво, контроль ,мотивація	
Визначення 7. Централізоване та децентралізоване	

Завдання 2.3.

Доповнити відсутнє в таблиці 8.2

Таблиця 8.2

Термін або поняття	Характеристика терміну або поняття
	розпорядливі (адміністративні); економічні; соціально-психологічні.
Розпорядні методи управління	
	Методи управління, які передбачають Використання матеріальних стимулів, що зачіпають інтереси людей: зростання заробітної плати, виплата різних винагород, надання пільг в оподаткуванні.
Ф. Тейлор	
	Планування, організація, мотивація і контроль
	Порівняння досягнутих результатів із запланованими і внесення коригувань в роботу фірми
Стійкі зв'язки між різними рівнями управління і підрозділами підприємства	

	Забезпечення досягнення поставлених перед Підприємством завдань, що мають базуватися на стратегічних планах.
Механістичні (бюрократичні) організаційні структури	
	Крос-функціональні, проектні, матричні, мережеві, віртуальні

Завдання 2.3.

Визначте правильну відповідь

1. Організаційна структура, принцип якої передбачає об'єднання усіх працівників, що виконують однакові функціональні завдання у єдиний відділ:

- а) дивізіональна;
- б) лінійна;
- в) функціональна;
- г) лінійно-штабна;
- д) дивізіонально-продуктова.

2. Тип організаційної форми управління позбавлений недоліків лінійного та функціонального типів структур управління:

- а) дивізіональна;
- б) лінійна;
- в) функціональна;
- г) лінійно-функціональний;
- д) дивізіонально-продуктова.

3. Організаційна структура, за якою при лінійних керівниках створюються служби (штаби), які спеціалізуються на виконанні певних управлінських функцій:

- а) дивізіональна;
- б) лінійна;
- в) функціональна;
- г) лінійно-штабна;
- д) дивізіонально-продуктова.

4. Організаційна структура, яка є одним із найпоширеніших засобів розвитку підприємств і полягає в тому, що вони збільшують асортимент виробленої та реалізованої продукції:

- а) дивізійна;
- б) лінійна;
- в) функціональна;
- г) лінійно-штабна;
- д) дивізійно-продуктова.

5. Організаційна структура, яка охоплює великі географічні регіони, особливо в міжнародному масштабі:

- а) дивізійна;
- б) лінійна;
- в) функціональна;
- г) лінійно-штабна;
- д) дивізійно-регіональна.

6. Організаційна структура, в основі якої лежить організація робіт з робочими групами, або бригадами:

- а) дивізійна;
- б) лінійна;
- в) функціональна;
- г) крос-функціональна;
- д) проєктна.

7. Організаційна структура, яка представляє собою мережеву структуру, що заснована на принципі подвійного підпорядкування виконавців:

- а) дивізійна;
- б) лінійна;
- в) функціональна;
- г) матрична;
- д) проєктна.

8. Організаційна структура, яка використовується, коли відділи організації побудовані за різними ознаками:

- а) конгломератна;
- б) лінійна;
- в) функціональна;
- г) матрична;
- д) проєктна.

9. Організаційна структура, яка створюється, коли одна компанія працює з іншою для спільного використання ресурсів або якщо одна компанія має кілька локацій з різними функціями та керівництвом:

- а) конгломератна;
- б) лінійна;
- в) мережева;
- г) матрична;
- д) проектна.

10. Організаційя, яка є тимчасовою мережею компаній, які оперативно об'єднуються з метою використання швидкозмінних можливостей ринку:

- а) конгломератна;
- б) лінійна;
- в) віртуальна;
- г) матрична;
- д) проектна.

3. Теми рефератів та доповідей

1. Типи мережевих організаційних структур управління
2. Віртуальні підприємства

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 9. РИЗИКИ В ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.

Мета заняття: засвоєння базових знань щодо сутності ризиків підприємницької діяльності. Розуміння характеру впливу зовнішніх та внутрішніх ризиків на функціонування підприємства. Розуміння застосування способів зниження рівня ризику реалізації підприємницьких проектів. Набуття практичних навичок з проведення запобіжних заходів із зниження ризиків..

1.Контрольні запитання

1. Розкрити сутність ризику.
2. Охарактеризувати функції ризику.
3. Охарактеризувати види ризиків.

4. Як відбувається розподіл втрат від ризиків в підприємницькій діяльності.
5. Способи оцінки ризиків підприємства.
6. Які виділяють зони ризику залежно від розміру можливих втрат.
7. Розкрити взаємозв'язок категорій «управління» і «ризик».
8. Охарактеризувати методи управління ризиками.
9. Охарактеризувати шляхи та методи зниження ризику у підприємницькій діяльності.
10. Назвіть оснву функцію підприємницького ризикму. Надайте коротку харатеристику.
11. В чому проявляється соціальна функція підприємницького ризику?
12. Назвіть підприємницькі ризики за фактором виникнення.
13. Які втрати може нести підприємець від впливу ризику?
14. Назвіть способи оцінки ризику

2. Практичні завдання

Завдання 2.1.

Знайти хибні твердження серед запропонованих.
(позначити «п» або «н»)

1. Виробничий ризик – це ризик, пов'язаний з виробництвом та реалізацією продукції, здійсненням будь-яких видів виробничої діяльності.
2. На комерційний ризик найбільший вплив мають скорочення запланованого обсягу виробництва та реалізації, перевищення планових, матеріальних і трудових затрат.
3. Причиною інвестиційного ризику не може бути знецінювання інвестиційно-фінансового портфеля, що складається з власних та придбаних цінних паперів.
4. Фінансовий ризик може виникнути при здійсненні фінансового підприємництва.
5. Будь-який ризик не залежить від бізнес-партнерів.

6. Економічні ризики – це ризики, обумовлені несприятливими змінами в економіці країни та економіці самого підприємства.

7. У межах зони допустимого ризику втрати можуть бути більше очікуваної вигоди та прибутку.

8. В зоні катастрофічного ризику втрати за своїм розміром перевищують критичний рівень і можуть досягнути розміру, що перевищує майновий стан підприємства і приводить до банкрутства підприємства.

9. Фінансова неспроможність, розорення, що призводить до припинення виплат за борговими зобов'язаннями підприємства втілюється у поняття банкрутство підприємства.

10. Внутрішні (ендогенні) фактори не визначають розвиток підприємства і результати його діяльності.

Завдання 2.2.

До кожного з перелічених визначень доберіть відповідний термін або поняття:

1. Ризики, що пов'язані з ймовірністю появи негативних наслідків у зв'язку з запровадженням нової техніки і технологій.

2. Ризики, які виникають в наслідок наявності у суспільному житті суперечливих тенденцій, можливої протидії соціального середовища –

3. Ризики, пов'язані з політичною ситуацією, які змінюють економічні умови життя людей, порушують ритм господарської діяльності, народжують підвищені витрати живої та опредметненої праці, знижують прибуток –

4. Ризики, обумовлені несприятливими змінами в економіці країни та економіці самого підприємства –

5. Втрати, які виникають у разі, якщо процес підприємницької діяльності йде повільніше, ніж передбачено проектом –

6. Чисельне визначення розміру окремих ризиків та ризику проекту в цілому –

7. Зона, де втрати практично не очікуються, якій відповідають або нульові втрати, або негативні втрати.

8. Зона ризику, яка характеризується можливістю втрат, які за своїм розміром перевищують критичний рівень і можуть досягнути розміру, що перевищує майновий стан підприємства, коли ризик приводить до банкрутства підприємства

9. Метод управління ризиками, за яким підприємство може уникнути додаткових штрафних санкцій, якщо дотримуватиметься всіх правил, встановлених урядом, а також може зменшити розміри фінансових претензій, підтримуючи гарні стосунки зі споживачами та постачальниками продукції.

10. Метод управління ризиками, за яким ризик імовірної шкоди чи втрат розподіляється між учасниками так, що можливі втрати кожного стають незначними.

11. Метод управління ризиками, спрямований на зниження ризику шляхом знаходження та використання необхідної інформації для прийняття підприємством ризикового рішення.

12. Метод управління ризиками, який реалізується шляхом формування ефективної системи страхування всіх видів ризику, які підлягають страхуванню.

Завдання 2.3.

Доповнити відсутнє в таблиці 9.1

Таблиця 9.1

Термін або поняття	Характеристика терміну або поняття
	Ймовірність виникнення несприятливих ситуацій у ході реалізації підприємницьких планів та виконання бюджетів підприємства.
Основна функція підприємницького ризику	
	Функція підприємницького ризику, пов'язана з допущенням помилки у новаторській ідеї, у виробництві, у його результатах, у реалізації нового товару.
Захисна функція підприємницького ризику	

	Функція підприємницького ризику, пов'язана з прорахуванням можливих варіантів, вибором оптимального варіанту, який дозволить здійснити господарський маневр з найменшими втратами або з найбільшим вирашем.
Регулятивна функція підприємницького ризику	
	Функція підприємницького ризику, що сприяє підвищенню ефективності виробництва, тим самим створює реальну матеріальну базу для задоволення соціальних потреб, для підвищення добробуту працівників

Завдання 2.4.

Визначте правильну відповідь

1. Ризик, пов'язаний з виробництвом та реалізацією продукції, здійсненням будь-яких видів виробничої діяльності:

- а) виробничий ризик;
- б) комерційний ризик;
- в) фінансовий ризик;
- г) ринковий ризик.

2. Ризик, який виникає у процесі реалізації закуплених підприємцем товарів та надання послуг:

- а) виробничий ризик;
- б) комерційний ризик;
- в) фінансовий ризик;
- г) ринковий ризик.

3. Ризики, обумовлені несприятливими змінами в економіці країни та економіці самого підприємства:

- а) виробничі ризики;
- б) економічні ризики;
- в) фінансові ризики;
- г) ринкові ризики.

4. Ризики, пов'язані з політичною ситуацією, змінюють економічні умови життя людей, які склалися, порушують ритм господарської діяльності, знижують прибуток:

- а) виробничі ризики;
- б) економічні ризики;
- в) політичні ризики;
- г) ринкові ризики.

5. Зона ризику, в межах якої підприємницька діяльність зберігає свою доцільність. У цій зоні втрати можуть бути, але вони, як правило, менше очікуваної вигоди та прибутку.

- а) безризикова зона;
- б) зона допустимого ризику;
- в) зона критичного ризику;
- г) зона катастрофічного ризику.

6. Зона ризику, яка характеризується розміром втрат, що перевищує розмір очікуваного прибутку та небезпекою виникнення втрат, які за своїм граничним розміром можуть привести до безповоротної втрати всіх ресурсів, які вкладені підприємством у справу.

- а) безризикова зона;
- б) зона допустимого ризику;
- в) зона критичного ризику;
- г) зона катастрофічного ризику.

7. Зона ризику, яка характеризується можливістю втрат, які за своїм розміром перевищують критичний рівень і можуть досягнути розміру, що перевищує майновий стан підприємства. Тобто, цей ризик приводить до банкрутства підприємства.

- а) безризикова зона;
- б) зона допустимого ризику;
- в) зона критичного ризику;
- г) зона катастрофічного ризику.

8. Метод оцінки господарського ризику, за яким вивчається статистика втрат, яка має місце в аналогічних видах підприємницької діяльності, встановлюється частота їхньої появи:

- а) метод експертних оцінок;
- б) статистичний метод;

в) розрахунково-аналітичний метод.

9. Метод оцінки господарського ризику, який реалізується на базі обробки думок досвідчених фахівців-підприємців, які дають свої оцінки ймовірного рівня втрат, а потім з них виявляють середній рівень втрат:

- а) метод експертних оцінок;
- б) статистичний метод;
- в) розрахунково-аналітичний метод.

10. Метод оцінки господарського ризику, який базується на теоретичних обґрунтуваннях ризику, з яких витікає необхідність розробки системи заходів, спрямованих на зниження можливих наслідків ризику:

- а) метод експертних оцінок;
- б) статистичний метод;
- в) розрахунково-аналітичний метод.

11. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника та визнання його банкрутом» було прийнято в:

- а) 1989 р.
- б) 1992 р.
- в) 1997р.
- г) 2001р.

12. Затоварення сировиною і матеріалами, готовою продукцією або довге перебування коштів у вигляді дебіторської заборгованості; перевищення допустимої межі фінансового левериджу і як наслідок, збільшення штрафних санкцій; неможливість виконання фінансових зобов'язань в результаті фактичної відсутності очікуваних прибутків – це наслідки дії ? факторів:

- а) комерційних факторів;
- б) фінансових факторів;
- в) техніко-технологічних;
- г) організаційних.

13. Ненадходження коштів у ліквідній формі через недостатні обсяги реалізації – це наслідки дії ? факторів:

- а) комерційних факторів;
- б) фінансових факторів;
- в) техніко-технологічних;

г) організаційних.

14. Зниження надходжень від реалізації в результаті невитриманої конкуренції відносно якості– це наслідки дії ? факторів:

- а) комерційних факторів;
- б) фінансових факторів;
- в) техніко-технологічних;
- г) організаційних.

15. Зниження обсягів продажу або збільшення накладних витрат– це наслідки дії ? факторів:

- а) комерційних факторів;
- б) фінансових факторів;
- в) техніко-технологічних;
- г) організаційних.

3. Ситуація для обговорення в аудиторії (висловлення студентами власного погляду):

Ситуація 1.

Власник перукарні “Красуня” на момент створення підприємства мав достатні фінансові ресурси. Однак через рік роботи підприємство збанкрутувало. Чи достатньо наявної інформації, щоб визначити причини банкрутства?

1. Визначити чинники зовнішнього середовища, які могли негативно вплинути на діяльність підприємства.
2. Визначити чинники внутрішнього середовища, які мали вплинути на банкрутство підприємства.

Теми доповідей та рефератів

1. Побудова стратегії розвитку бізнес-структури в умовах воєнного стану.
2. Шляхи відновлення бізнесу в Україні в післявоєнний період.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 10. БАНКРУТСТВО І ЛІКВІДАЦІЯ ЗБАНКРУТЛИХ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Мета заняття: засвоєння студентами базових знань щодо сутності неплатоспроможності підприємства. Розуміння характеру впливу зовнішніх та внутрішніх ризиків функціонування підприємства та економічної сутності і причин банкрутства підприємства. Розуміння застосування способів зниження рівня ризику реалізації підприємницьких проектів. Набуття практичних навичок з проведення процедури банкрутства.

1.Контрольні запитання

1. Що Ви розумієте під неплатоспроможністю боржника?
2. Який фінансовий стан підприємства характеризується поняттям «банкрутство»?
3. За якими ознаками можна робити висновок про ймовірність виникнення неплатоспроможності підприємства?
4. Причини, через які підприємство може виявитися в небажаному стані.
5. Визначте економічну сутність поняття «банкрутство», який фінансовий стан підприємства воно характеризує?
6. Які можливі негативні наслідки банкрутства?
7. На якій стадії становлення підприємства воно більше всього схильне до банкрутства і чому?
8. Охарактеризуйте фіктивне, реальне, технічне і умисне банкрутство, визначте їх сутність.
9. Які підстави добровільної ліквідації підприємства?
11. Що таке примусова ліквідація підприємства?
12. Кому належить право визнання підприємства банкрутом?
13. Що таке мирова угода?

2. Практичні завдання

Завдання 2.1.

***Знайти хибні твердження серед запропонованих.
(позначити «п» або «н»)***

1. Неплатоспроможність – не здатність суб'єкта підприємницької діяльності виконати після настання встановленого строку грошові зобов'язання перед кредитором, зокрема по заробітній платі, а також виконати зобов'язання щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів).

2. Не варто дотримуватись збалансованості інтересів боржника і кредиторів.

3. Поняття банкрутства не притаманне сучасним ринковим відносинам.

4. Коли у банкрута вже не залишається майна або залишок майна менше, ніж потрібно для функціонування банкрута відповідно до законодавства, такий банкрут ліквідується.

5. Зовнішні фактори впливу на платоспроможність підприємства – фактори, на які підприємство не може впливати, що загалом характеризують ті умови, які склалися на макрорівні для функціонування господарюючих суб'єктів.

6. Економічні ризики – це ризики, обумовлені несприятливими змінами в економіці країни та економіці самого підприємства.

7. Фіктивний характер ліквідації підприємства полягає в тому, що, засновники підприємства лише прагнуть взяти на себе фінансові і інші зобов'язання.

8. В зоні катастрофічного ризику втрати за своїм розміром перевищують критичний рівень і можуть досягнути розміру, що перевищує майновий стан підприємства і приводить до банкрутства підприємства.

9. Фінансова неспроможність, розорення, що призводить до припинення виплат за борговими зобов'язаннями підприємства втілюється у поняття банкрутство підприємства.

10. Внутрішні (ендогенні) фактори не визначають розвиток підприємства і результати його діяльності.

11. Підставою для порушення справи про банкрутство є письмова заява будь-якого з кредиторів або боржника до господарського суду.

12. За умови добровільної ліквідації підприємства керівництво не може самостійно ухвалювати рішення про ліквідацію.

Завдання 2.2.

До кожного з перелічених визначень доберіть відповідний термін або поняття:

1. Повна нездатність підприємства відновити в майбутньому періоді свою фінансову стійкість і платоспроможність через реальні втрати капіталу.

2. Метод управління ризиками, за яким підприємство може уникнути додаткових штрафних санкцій, якщо дотримуватиметься всіх правил, встановлених урядом, а також може зменшити розміри фінансових претензій, підтримуючи гарні стосунки зі споживачами та постачальниками продукції.

3. Навмисне створення (або збільшення) керівником або власником підприємства його неплатоспроможності -

4. Ризики, обумовлені несприятливими змінами в економіці країни та економіці самого підприємства -

5. Неспроможність підприємства задовольнити вимоги кредиторів, а також забезпечити обов'язкові платежі в бюджет

6. Зона, де втрати практично не очікуються, якій відповідають або нульові втрати, або негативні втрати.

7. Свідомо фальшиве повідомлення про неспроможність, до якого вдається підприємство для отримання від своїх кредиторів відстрочки або пролонгації боргів.

Завдання 2.3.

Доповнити відсутнє в таблиці 10.1

Таблиця 10.1

Термін або поняття	Характеристика терміну або поняття
	Неспроможність підприємства задовольнити вимоги кредиторів, а к забезпечити обов'язкові платежі в кет

Умисне банкрутство	
	Повна нездатність підприємства відновити в майбутньому періоді свою фінансову стійкість і платоспроможність через реальні втрати капіталу.
2001р.	
	Перевищення допустимої межі фінансового левєриджу і як наслідок, збільшення штрафних санкцій; неможливість виконання фінансових зобов'язань в результаті фактичної відсутності очікуваних прибутків
Фіктивне банкрутство	
	Рішення господарського суду з визнання підприємства банкрутом – це яка ліквідація підприємства?

Завдання 2.4.

Визначте правильну відповідь

1. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника та визнання його банкрутом» було прийнято в:

- а) 1989 р.
- б) 1992 р.
- в) 1997р.
- г) 2001р.

2. Затоварення сировиною і матеріалами, готовою продукцією або довге перебування коштів у вигляді дебіторської заборгованості; перевищення допустимої межі фінансового левєриджу і як наслідок, збільшення штрафних санкцій; неможливість виконання фінансових зобов'язань в результаті фактичної відсутності очікуваних прибутків – це наслідки дії ? факторів:

- а) комерційних факторів;
- б) фінансових факторів;
- в) техніко-технологічних;
- г) організаційних.

3. Ненадходження коштів у ліквідній формі через недостатні обсяги реалізації – це наслідки дії ? факторів:

- а) комерційних факторів;
- б) фінансових факторів;
- в) техніко-технологічних;
- г) організаційних.

4. Зниження надходжень від реалізації в результаті невитриманої цінової конкуренції; зниження надходжень від реалізації в результаті невитриманої конкуренції відносно якості – це наслідки дії ? факторів:

- а) комерційних факторів;
- б) фінансових факторів;
- в) техніко-технологічних;
- г) організаційних.

5. Зниження обсягів продажу або збільшення накладних витрат – це наслідки дії ? факторів:

- а) комерційних факторів;
- б) фінансових факторів;
- в) техніко-технологічних;
- г) організаційних.

6. Свідомо фальшиве повідомлення про неспроможність, до якого вдається підприємство для отримання від своїх кредиторів відстрочки або пролонгації боргів, а також знижок з боргів-це:

- а) реальне банкрутство;
- б) фіктивне банкрутство;
- в) умисне банкрутство;
- г) технічне банкрутство.

7. Фінансовий стан підприємства характеризує повну його нездатність відновити в майбутньому періоді свою фінансову стійкість і платоспроможність через реальні втрати капіталу – це:

- а) реальне банкрутство;
- б) фіктивне банкрутство;
- в) умисне банкрутство;
- г) технічне банкрутство.

8. Фінансовий стан підприємства характеризує стан його неплатоспроможності, спричинений істотним простроченням його дебіторської заборгованості. При цьому розмір дебіторської

заборгованості перевищує розмір кредиторської заборгованості підприємства, а сума активів значно перевищує об'єм фінансових зобов'язань:

- а) реальне банкрутство;
- б) фіктивне банкрутство;
- в) умисне банкрутство;
- г) технічне банкрутство.

9. Фінансовий стан підприємства характеризує навмисне створення (або збільшення) керівником або власником підприємства його неплатоспроможності; нанесення ним економічного збитку підприємству в особистих інтересах або на користь інших осіб; свідомо некомпетентне фінансове управління.

- а) реальне банкрутство;
- б) фіктивне банкрутство;
- в) умисне банкрутство;
- г) технічне банкрутство.

20. Рішення господарського суду з визнання підприємства банкрутом – це ліквідація підприємства:

- а) добровільна;
- б) примусова.

3. Ситуація для обговорення в аудиторії (висловлення студентами власного погляду):

Ситуація 1.

Проаналізуйте наведені показники підприємницької діяльності, оцініть результати бізнесу Петра.

Петро раніше працював монтажником гіпсокартонних конструкцій у великій будівельній компанії та отримував зарплату 20 000 тис. грн на місяць. У нього були заощадження у 450 000 грн, які були розміщені в банку під 6% річного доходу. Згодом він зареєструвався підприємцем, вклавши у бізнес усі свої заощадження, і почав робити ремонти приміщень на замовлення. Наприкінці 1-го року його чистий прибуток становив 270 тис. грн після відрахування всіх витрат на ведення цього бізнесу.

Один бухгалтер, до якого він звернувся, відповів, що його прибуток становить 60% від інвестицій.

Інший бухгалтер заявив: «Ні, вам необхідно сплатити собі зарплату в 240000 грн, яку б ви заробили, і тоді ваш прибуток у 30 000 грн. характеризував би віддачу, приблизно, 6,7% на ваші інвестиції у 450 000 грн.»

Проте бухгалтер повинен був сказати: «Ні, ваш реальний економічний прибуток від ведення власного бізнесу дорівнює 3000 грн і це відповідає віддачі у 0,7 %». Чи був бізнес Петра вдалим? Так, чи ні, і чому?

Теми доповідей та рефератів

1. Вплив воєнних дій на платоспроможність підприємств.
2. Міжнародна допомога та її використання для стабілізації економіки України.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 11 ПРАВОВИЙ СТАТУС І ЕТИКА ПІДПРИЄМЦЯ.

Мета заняття: закріплення студентами теоретичних знань щодо правового забезпечення розвитку підприємництва на сучасному етапі, щодо сутності та значення етики підприємця, юридичної і соціальної відповідальності підприємців перед суспільством.

1. Контрольні запитання

1. Що розуміється під правовим забезпеченням підприємницької діяльності (правовою базою)?
2. Коли Верховною Радою України було ухвалено Закон України «Про підприємництво»?
3. До якого року приватна підприємницька діяльність була заборонена, вважалася карним злочином?
4. Назвіть головний нормативний акт, який закріплює основні засади державного регулювання підприємницької діяльності.
5. Назвіть визначальну ознаку підприємницької діяльності.
6. В яких категоріях проявляється підприємницька етика?
7. Розкрийте сутність поняття «діловий етикет».
8. Найголовніше правило сучасного ділового етикету?

9. Ознаки етики відносин зі співробітниками.

10. Охарактеризувати підходи до розуміння соціальної відповідальності підприємництва.

2. Практичні завдання

Завдання 2.1.

Знайти хибні твердження серед запропонованих.

(позначити «п» або «н»)

1. Підприємець не відповідає по зобов'язаннях власного підприємства.

2. Головним нормативним актом, який закріплює основні засади державного регулювання підприємницької діяльності є Цивільний кодекс України.

3. Підприємець перекладає відповідальність за ухвалення потрібного рішення на підлеглих.

4. Визначальна ознака підприємницької діяльності - підприємець починає свою діяльність з метою одержання прибутку.

5. Етичні відносини підприємців як власників справи не пов'язані з найманими робітниками.

6. Перше і найголовніше правило сучасного ділового етикету - чесність і надійність у діловій сфері.

7. У діловому співробітництві зовсім не важливий зовнішній вигляд.

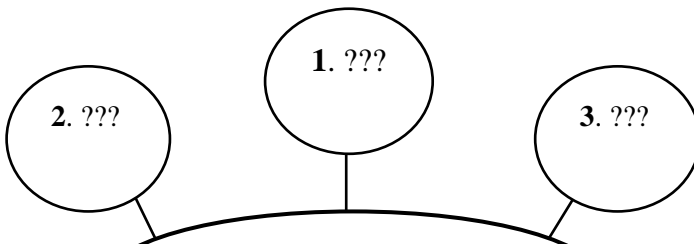
8. Соціальна і юридична відповідальність притаманна сучасній моделі бізнесу.

9. Чинне законодавство не має обмежень щодо здійснення підприємницької діяльності.

10. Банківська діяльність підлягає ліцензуванню.

Завдання 2.3.

Заповніть логічну схему

5. ???

Рис.11.1 – Ознаки підприємницької діяльності

Завдання 2.4.

Визначте правильну відповідь

1. До якого року приватна підприємницька діяльність була заборонена, вважалася кримінальним злочином?

- а) до 1963 року;
- б) до 1975 року;
- в) до 2001 року;
- г) до 1991 року.

2. Коли Верховною Радою України було ухвалено Закон України «Про підприємництво»?

- а) 1993 року;
- б) 2005 року;
- в) 2001 року;
- г) 1991 року.

3. Головним нормативним актом, який закріплює основні засади державного регулювання підприємницької діяльності є:

- а) Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні»,
- б) Цивільний кодекс України;

- в) Конституція України;
- г) Податковий кодекс України.

4. Діяльність, коли фізична особа-підприємець самостійно здійснює керівництво цією діяльністю, але не обов'язково повинна здійснювати вказану діяльність тільки своїми власними силами – це характеристика якої ознаки підприємницької діяльності?

- а) ініціативність;
- б) систематичність;
- в) самостійність;
- г) власний ризик;
- д) спрямованість на отримання прибутку.

5. Фізична особа-підприємець проводить діяльність постійно протягом тривалого строку – це характеристика якої ознаки підприємницької діяльності?

- а) ініціативність;
- б) систематичність;
- в) самостійність;
- г) власний ризик;
- д) спрямованість на отримання прибутку.

6. Діяльність, коли будь-яка операція чи договір можуть закінчитися прибутками або збитками, а підприємець відповідає по всіх зобов'язаннях власного підприємства (справи) – це характеристика якої ознаки підприємницької діяльності?

- а) ініціативність;
- б) систематичність;
- в) самостійність;
- г) власний ризик;
- д) спрямованість на отримання прибутку.

7. Визначальна ознака підприємницької діяльності?

- а) ініціативність;
- б) систематичність;
- в) самостійність;
- г) власний ризик;
- д) спрямованість на отримання прибутку.

8. Чесність і надійність у діловій сфері як прояв установки на підтримку довгострокових партнерських відносин і стабільності – це яке правило сучасного ділового етикету?

- а) друге;

- б) найголовніше;
- в) третє;
- г) четверте;
- д)п'яте.

9.Партнери цінують ділові відносини, перевірені роками, та людей, які довели свою обов'язковість- це яке правило сучасного ділового етикету?

- а) друге;
- б) найголовніше;
- в) третє;
- г) четверте;
- д)п'яте

10. Відсутність будь-якої дискримінації у сфері зайнятості; особливий статус працівників із обмеженою дієздатністю; охорона здоров'я і техніка безпеки; навчання і розвиток персоналу; обговорення кар'єри – це етика?

- а) етика відносин зі споживачами;
- б) етика відносин зі співробітниками;
- в) етика відносин із партнерами;
- г) етика взаємовідносин із конкурентами;
- д) етика відносин із суспільством.

11. Сукупність урегульованих законодавством відносин, які виникають між дозвільними органами, державними адміністраторами та суб'єктами господарювання у зв'язку з видачею документів (дублікатів) дозвільного характеру:

- а) обмеження права на підприємництво за суб'єктним складом;
- б) дозвільна система у сфері господарської діяльності;
- в) обмеження права на підприємництво за видами діяльності.

12.Діяльність суб'єктів господарювання, необмежена чинним законодавством:

- а) вільна діяльність суб'єктів господарювання;
- б) державна діяльність суб'єктів господарювання;
- в) дозвільна діяльність суб'єктів господарювання.

13.Діяльність суб'єктів господарювання, що регламентується чинним законодавством;

- а) вільна діяльність суб'єктів господарювання;
- б) дозвільна (ліцензована) діяльність суб'єктів господарювання;
- в) державна діяльність суб'єктів господарювання.

14. Діяльність суб'єктів господарювання, яка є винятковою функцією державних підприємств (організацій):

- а) вільна діяльність суб'єктів господарювання;
- б) дозвільна (ліцензована) діяльність суб'єктів господарювання;
- в) державна діяльність суб'єктів господарювання.

3. Ситуації для обговорення в аудиторії (висловлення студентами власного погляду):

Ситуація 1

Підприємець періодично зустрічає старого знайомого, який працює в конкуруючій фірмі й за плечима якого безліч нових розробок. Знайомий хоче при своїй фірмі відкрити власну філію. Керівництво фірми вважає, що керівна посада відніматиме у цінного кадру багато сил і відволікатиме від розробки нових проектів. Підприємець давно мріяв «перетягти» старого знайомого у свою фірму. Підвертається зручний випадок. Як вчинити?

Ситуація 2

Керівник фармакологічної фірми вважав, що випускає корисний для здоров'я товар. Але, ознайомившись з останніми науковими дослідженнями, з'ясував, що нове покоління заспокійливих таблеток, яке приносить істотний прибуток, негативно впливає на психіку хворих. Як йому вчинити?

Ситуація 3

Підприємець знає, що в конкуруючій, сильній фірмі відкрилася вакантна посада начальника відділу. Його колишня дружина, із якою у нього збереглися теплі стосунки, проходить конкурс і одержує цю посаду. У підприємця з'являється рідкісна можливість дізнатися про новинки товару конкуруючої фірми з перших рук. Як йому вчинити?

Ситуація 4

У підприємця існує мережа дилерів. В одного з найбільш результативних продавців фірми почалися проблеми в родині — це вплинуло на рівень його продажів, який значно знизився. Коли нормалізується його сімейне життя — невідомо, але поки фірма втрачає велику кількість продажів. У підприємця виникає юридична можливість ліквідувати виданий цьому дилерові торговельний привілей і замінити його. Як йому вчинити?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 12. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПІДТРИМКА ПІДПРИЄМНИЦТВА

Мета заняття: Необхідність державного регулювання підприємницької діяльності. Передумови та механізми державного регулювання підприємництва. Державна підтримка розвитку бізнесу в Україні. Стратегія розвитку малого і середнього підприємництва в Україні.

1.Контрольні запитання

1. Чим зумовлена необхідність державного регулювання підприємницької діяльності?
2. Надайте визначення економічній категорії «державне регулювання бізнесу»
3. Які критерії усунення негативних впливів використовуються для державного регулювання підприємницької діяльності?
4. Назвіть негативні та позитивні умови та передумови втручання держави в економіку.
5. У чому полягає механізм державного регулювання бізнесу?
6. У чому особливості адміністративних та економічних важелів державного регулювання?
7. На основі яких законодавчих актів відбувається підтримка підприємництва в Україні?
8. Які основні принципи державної регуляторної політики?
9. Які основні завдання Державної регуляторної служби України?
10. Дайте характеристику засобам державного регулювання підприємництва.

2. Практичні завдання

Завдання 2.1.

Визначте правильну відповідь

1. Вплив держави на діяльність підприємницьких структур, суб'єктів бізнесу та ринок з метою забезпечення нормальних умов їх функціонування:

- а) механізм державного регулювання бізнесу;
- б) негативні умови;
- в) державне регулювання бізнесу;
- г) позитивні умови.

2. Різні явища та процеси у сферах діяльності, які позитивно впливають на підприємницьку діяльність та економіку країни в цілому:

- а) механізм державного регулювання бізнесу;
- б) негативні умови;
- в) державне регулювання бізнесу;
- г) позитивні умови.

3. Явища та тенденції у різних сферах діяльності, які можуть негативно вплинути на підприємницьку діяльність та економіку країни в цілому:

- а) механізм державного регулювання бізнесу;
- б) негативні умови;
- в) державне регулювання бізнесу;
- г) позитивні умови.

4. Система заходів, розроблених державою з урахуванням вимог ринку та інтересів суб'єктів бізнесу, яка складається з правових та фінансових механізмів, механізмів стимулювання й контролю, державних органів і фондів, покликаних займатися діяльністю підприємницьких структур та суб'єктів бізнесу:

- а) механізм державного регулювання бізнесу;
- б) негативні умови;
- в) державне регулювання бізнесу;
- г) позитивні умови.

5. Невід'ємний елемент ринкової економіки, рівень якого в межах 4–6% вважається нормальним, або природним:

- а) дефіцит бюджету;
- б) інфляція;
- в) безробіття;
- г) механізм державного регулювання бізнесу.

6. Перевищення витрат держави над її доходами:

- а) дефіцит бюджету;

- б) інфляція;
- в) безробіття;
- г) механізм державного регулювання бізнесу.

7. Підвищення загального рівня цін на товари:

- а) дефіцит бюджету;
- б) інфляція;
- в) безробіття;
- г) механізм державного регулювання бізнесу.

8. Державний комітет України для створення сприятливих умов розвитку малих підприємств і підприємництва було сформовано у:

- а) 1995 р.;
- б) 1991р.;
- в) 1998 р.;
- г) 1993р..

9. Функції Державного комітету України для створення сприятливих умов розвитку малих підприємств і підприємництва передано спеціальним відділам у Міністерстві економіки України у:

- а) 1995 р.;
- б) 1991р.;
- в) 1998 р.

10. Сукупність урегульованих законодавством відносин, які виникають між дозвільними органами, державними адміністраторами та суб'єктами господарювання у зв'язку з видачею документів (дублікатів) дозвільного характеру:

- а) обмеження права на підприємництво за суб'єктним складом;
- б) дозвільна система у сфері господарської діяльності;
- в) обмеження права на підприємництво за видами діяльності.

11. Діяльність суб'єктів господарювання, необмежена чинним законодавством:

- а) вільна діяльність суб'єктів господарювання;
- б) державна діяльність суб'єктів господарювання;
- в) дозвільна діяльність суб'єктів господарювання.

12. Діяльність суб'єктів господарювання, що регламентується чинним законодавством;

- а) вільна діяльність суб'єктів господарювання;
- б) дозвільна (ліцензована) діяльність суб'єктів господарювання;
- в) державна діяльність суб'єктів господарювання.

13. Запис у Єдиному державному реєстрі щодо наявності у суб'єкта господарювання права на провадження визначеного ним виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню - це визначення сутності:

- а) Засновницького договору;
- б) ліцензії;
- в) патенту.

14. Документ, що засвідчує авторство на винахід та виключне право на використання його протягом певного строку- це визначення сутності:

- а) Засновницького договору;
- б) ліцензії;
- в) патенту.

15. Сукупність дій і процедур, проведених із метою підтвердження того, що продукт або послуга відповідає певним стандартам чи технічним умовам – це:

- а) сертифікація;
- б) ліцензування;
- в) стандартизація.

15. Засіб державного регулювання провадження видів господарської діяльності, спрямований на забезпечення безпеки та захисту економічних і соціальних інтересів держави, суспільства, прав та законних інтересів, життя і здоров'я людини.

- А) сертифікація;
- б) ліцензування;
- в) стандартизація.

Завдання 2.2.

Ви закінчили вивчення дисципліни «**Основи підприємницької діяльності**». В процесі навчання Ви зрозуміли, що успіхи і невдачі бізнесу багато в чому залежать від особистісних якостей його власника. Виконання наступного завдання допоможе Вам визначити свій власний рівень підприємницької хватки.

В наведених нижче тестах виберіть відповідь, яка найбільше відповідає Вашим здібностям до ризику та Вашому розумінню пропонованих ситуацій як підприємцем початківцем.

Тести для підприємця початківця

1. Як Ви припускаєте розбагатіти найближчим часом:

- а) зробити кар'єру, піднявшись вгору керівними сходами;
- б) вкладати наявні гроші в справу з вигодою, ризикувати;
- в) спробувати щастя в лотереї?

2. Якби Вам випала можливість виступити в ролі актора, то яку роль Ви змогли б зіграти краще за все:

- а) Остапа Бендера;
- б) Левіна з «Анни Кареніної»;
- в) Штірліца з кінофільму «Сімнадцять миттєвостей весни»?

3. Уявіть собі, що Ви заробили мільйон, що б Ви зробили далі:

- а) вклали гроші в банк і жили на відсотки від вкладу;
- б) ризикнули б вкласти в прибуткову справу;
- в) частину грошей вклали б у нову справу, а частину поклали б для надійності в солідний банк?

4. Що на Ваш погляд можуть принести Вам гроші:

- а) владу;
- б) життя у своє задоволення;
- в) багато нових турбот і заздрості?

5. Якщо Ви розбагатієте, то хотіли б, щоб про це написали в газетах?

- а) ні;
- б) так;
- в) про мене і так іноді пишуть.

6. Яка з трьох груп професій Вам найбільше підходить:

- а) письменник, художник, композитор;
- б) адвокат, лікар, політик;
- в) глава фірми, керівник інституту, директор видавництва.

7. Чи будете Ви брати на роботу осіб, які раніше були з Вами в дружбі?

- а) так;
- б) ні;
- в) відповідь на це запитання слід ґрунтовно продумати.

8. Уявіть собі, що Ви заробили мільйон, як би Ви повелися?

- а) в моєму житті змінилися б лише квартира, машина, меблі та інша обстановка;
- б) я б дозволив собі більше подорожувати;

А	6	3	0	6	0	0	0	6	3	6	3	6	0
Б	2	0	6	0	3	3	3	3	6	0	6	3	6
В	0	6	3	3	6	6	6	0	0	3	0	0	3

Далі складіть всі набрані бали і визначте за дев'ятибальною шкалою рівень своїх здібностей до ризику в комерційній діяльності.

- 1-й, дуже низький рівень (від 0 до 11 балів)
- 2-й, низький рівень (від 12 до 19 балів)
- 3-й, значно нижчий від середнього (від 20 до 27 балів)
- 4-й, трохи нижчий від середнього (від 28 до 35 балів)
- 5-й, середній (від 36 до 43 балів)
- 6-й, трохи вищий від середнього (від 44 до 51 бала)
- 7-й, вищий за середній (від 52 до 59 балів)
- 8-й, високий рівень (від 60 до 67 балів)
- 9-й, дуже високий рівень (від 68 до 78 балів)

Інтерпретація результатів:

Якщо Ви визначили, що у Вас здібності до ризику в комерційній діяльності перебувають на 1–3 рівнях, то найкращий спосіб розбагатіти для Вас – це наполегливо працювати, уникаючи кар'єри менеджера, керівника.

Якщо Ви перебуваєте на 4–6 рівнях, то шанси розбагатіти у Вас є, але Вам слід якнайактивніше розвивати в собі здібності комерсанта.

Якщо Ви перебуваєте на 7–8 рівнях, то у Вас є шанс оволодіти професією менеджера.

А якщо ж Ви набрали від 68 до 78 балів, тобто перебуваєте на 9-му рівні, то у Вас є реальні шанси стати мільйонером, якщо Ви ним ще не стали!

ТЕМИ ДОПОВІДЕЙ ТА РЕФЕРАТІВ

1. Підприємництво – характерна риса економічного розвитку.
2. Права та обов'язки підприємців у відповідності до вимог чинного законодавства.
3. Економічна свобода підприємців.

4. Модель поведінки, характерна для підприємця України.
5. Види господарських товариств, що займаються підприємницькою діяльністю.
6. Соціально-економічне середовище, що зумовлює розвиток підприємницької діяльності.
7. Причини припинення діяльності підприємства.
8. Ринок та конкуренція у системі підприємництва.
9. Зміст та види конкуренції
10. Розвиток конкуренції в сучасних умовах.
11. Сутність підприємницької діяльності.
12. Механізм захисту підприємницької діяльності.
13. Аналіз майбутнього ринку збуту.
14. Зміст та принципи комерційного розрахунку.
15. Матеріальна зацікавленість та матеріальна відповідальність підприємства.
16. Комерційний розрахунок як економічна категорія і як метод господарювання.
17. Принципи здійснення комерційного розрахунку.
18. Об'єктивні і суб'єктивні причини ризику.
19. Оцінка бізнес-ризиків.
20. Складові показників ризиків у підприємницькій діяльності.
21. Фактори що зменшують ризики бізнесу.
22. Фактори що збільшують ризики ведення бізнесу.
23. Ризики та розвиток інвестиційної діяльності.
24. Побудова стратегії розвитку будівельної галузі в умовах військової агресії Росії.
25. Шляхи відновлення бізнесу в Україні у 2025-2026 роках.
26. Міжнародна допомога та її використання для стабілізації економіки України.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Гаєвська Л. М. Підприємницька діяльність [Текст] : підручник / Л. М. Гаєвська, О. І. Марченко; Держ. фіскальна служба України, Ун-т

держ. фіск. служби України. - Ірпінь : Ун-т ДФС Україна, 2019. - 499 с.1.

2. Діяльність суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва: стат. зб. / за ред. М. С. Кузнецової. Київ: Державна служба статистики України, 2022. - 119 с.

3. Добрава Н.В. Основи бізнесу: навчальний посібник / Добрава Н.В., Осипова М.М. – Одеса: Бондаренко М. О., 2018. – 305 с.

4. Економіка та організація підприємницької діяльності: навч. посіб / За заг. ред. д.е.н. Н. В. Сментини. – К: ФОП Гуляєва В.М, 2019. – 320 с.

5. Європейський Центр Розвитку наукових досліджень в економіці і статистиці. URL : <http://ecaress.ulb.ac.be>.

6. Коробка С. В. Особливості релокації малого підприємництва в умовах війни. Проблеми сучасних трансформацій. Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького, 2023, № 7.

7. Кот Л.Л. Краудфандинг та фандрейзинг як механізми фінансування соціального підприємництва у національній економіці. Проблеми системного підходу в економіці. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2021, № 1(87), С.123-131.

8. Лукашова Л. В. Мале підприємство: методологія та практика фасилітації розвитку [Текст] : монографія / Л. В. Лукашова ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. - Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. - 447 с.

9. Ольга Дятел. Фандрейзинг під час війни: Де шукати гроші на культурні та креативні проекти. <https://vctr.media/ua/fandrejzyng-pid-chas-vijny-de-shukaty-groshi-na-kulturni-ta-kreatyvni-proyekty-149896/>

10. Орлова К. Є. Управління бізнесом: підручник [Електронне видання] / К. Є. Орлова. – Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка», 2019. – 319 с.

11. Основи підприємництва: Підручник / Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О., та ін.; [під заг. ред. Н.В. Валінкевич.] – Житомир : ЖДТУ, 2019. – 493 с.

12. Д. Педько А.Б. Основи підприємництва і бізнескультури: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2019. 168с.

13. Підприємство: підручник / І. В. Гонтарєва. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. – 392 с.

14. Підприємництво в сучасних умовах розвитку України [Текст] : наук.-практ. посіб. / Д. А. Антонюк [та ін.] ; Запоріж. нац. ун-т. - Запоріжжя : ЗНУ, 2018. - 409 с.

15. Сотнік І. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність: Підручник // І. Сотнік, Л. Таранюк. К.: Університетська книга, 2018. 572 с.

Допоміжна

1. Komarnitskyi I., **Khanenko A.**, Horchynskyi S., Borisyuk O., Popovych S., Kuchechuk L. (2022) Web technologies for marketing strategy of industrial tourism development // Journal of Theoretical and Applied Information Technology, (15th March 2022). Vol. 100. No 5. P. 1594-1603. (Scopus)

http://erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/11810/1/Horchynskyi_Web%20technologies%20for%20marketing%20strategy.pdf

(SCOPUS)

2. **Khanenko A. V.**, Zykina O. V. FUNDRAISING AND CROWDFUNDING IN THE ACTIVITIES OF PUBLIC ORGANIZATIONS DURING THE WAR // Економічний вісник Державного вищого навчального закладу «Український державний хіміко-технологічний університет», 2025, № 1, С. 216-224 DOI: 10.32434/2415-3974-2025-21-1-216-224

<http://ek-visnik.dp.ua/wp-content/uploads/pdf/2025-1/Khanenko.pdf>

3. Tkachenko A. M., Khanenko A. V. Problems and trends in the development of small and medium-sized enterprises in Ukraine. Економічний вісник ДВНЗ «Український державний хіміко-технологічний університет», 2023, № 2, С. 158-166

4. Ханенко А. В. Swot-аналіз та pest-аналіз в управлінні проектами машинобудівного підприємства // Вісник Хмельницького національного університету 2021, № 6, Том 1. 106 - 112 - 2021

5. Khanenko A.V. The assessment of competitiveness and the formation of competitive advantages of an economic entity // Економічний вісник ДВНЗ УДХТУ, 2019, № 2 (10), С. 103-111.

DOI: 10.32434/2415-3974-2019-10-2-103-111

6. Алла Ханенко, Олена Крайнік Індустріальні парки як інструмент відновлення інвестиційної привабливості деокупованих територій України // Економічний аналіз, 2025 рік, Том 35, № 3 С 559-571 DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2025.03.559>

7. **Alla Khanenko**, Natalia Bobko Туризм і російсько-українська війна: проблеми сьогодення та перспективи післявоєнного відновлення // Економічний аналіз, 2024, Том 34, № 3, С. 558-567 DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.03.558>

8. **Ханенко А.В.**, Ханенко М.Б. Тенденції розвитку та інвестиційна привабливість ІТ- сектору України // Вісник Хмельницького національного університету. 2023, № 4, с. 409-417

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-320-4-62>

9. Ханенко А.В. Особливості побудови організаційної структури управління ЗЕД підприємницьких структур // Сталий розвиток економіки, 2025, № 6 (57), - С. 863-872

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-57-119>

10. Акцизний податок 2023 //

<https://buhplatforma.com.ua/article/7841-aktsizniy-podatok-2021>

11. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підручник / І.М. Бойчик– К.: Кондор-Видавництво, 2016. – 378 с.

12. Глобальний договір ООН (UN Global compact, 2000). 2000. URL : www.globalcompact.org.ua.

13. Єрмакова Є. М., Агафонова М. С. Застосування системного і ситуаційного підходів у реформуванні організаційної структури управління // Науковий огляд. Економічні науки. 2016. № 2. С. 68–73.

14. Енциклопедія Сучасної України. Т. 24: «О» / Гол. редкол.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2022. 944 с.

15. Матвійчук Л. О., Гоменюк І. В. Економічна сутність ПДВ та його роль у формуванні дохідної частини державного бюджету України // Глобальні та національні проблеми економіки: електрон. наук. вид. / Миколаїв. нац. ун-т ім. В.О. Сухомлинського. Миколаїв, 2016. Вип. 11. С. 749–752.

16. Місце та роль товарних бірж як основних посередників в бізнесі. Суть брокерської діяльності на товарних біржах. 2016. URL : <http://agroua.net/economics/documents/category-143/doc-295/>

17. Підприємницька діяльність та її оптимізація у виробничих структурах агробізнесу [Текст] : монографія / Ільчук М. М. [та ін.] ; (за ред. д-ра екон. наук, проф. Ільчука М. М.); Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. -Київ: НУБіП України, 2018. - 398 с.

18. Підприємництво в сучасних умовах розвитку України [Текст] : наук.-практ. посіб. / Д. А. Антонюк [та ін.] ; Запоріж. нац. ун-т. - Запоріжжя : ЗНУ, 2018. - 409 с.

19. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність [Текст] : підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. І. М. Сотник, д.е.н., проф. Л. М. Таранюка. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2018. – 572 с.

20. Підприємництво [Текст]: підручник / С. В. Панченко, В. Л. Дикань, О. В. Шраменко [та ін.]. – Харків: УкрДУЗТ, 2018. – Ч. 1. Теоретичні основи організації підприємницької діяльності. – 241 с.

21. Податкова система: Навчальний посібник / за заг. ред. Андрущенка В.Л. – К.: «Центр учбової літератури», 2015. – 416

22. Салухіна Н.Г.. Стандартизація і сертифікація товарів і послуг: Навч. посіб. К.: ЦУЛ 2019. 424 с.

23. Слав'юк Н. Р. Ринок фінансових послуг: навчальний посібник / Н. Р. Слав'юк, С. В. Глущенко ; Національний університет «Києво-Могилянська академія». – Київ : НаУКМА, 2022. – 205 с.

24. Ханенко А. В. Екологічні проблеми України під час ВІЙНИ // Підприємництво та управління розвитком соціально-економічних систем» № 1 / 2023 - с. 92-105

Інформаційні ресурси

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI, «Законодавство України». 2010. № 50–51. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

2. Європейська хартія для малого бізнесу Європи. Офіційний переклад – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_860

3. Закон України «Про акціонерні товариства» - Документ 2465-IX, чинний, поточна редакція — Редакція від 01.01.2023, підстава - 2792-IX - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#Text>

4. Закон України «Про господарські товариства» від 19.09.1991 № 1576-ХІІ

5. Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» від 11 вересня 2003 року і зареєстрований за N 1160-IV

6. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 8.07.2010 р. № 2464-VI

7. Закон України “Про ліцензування видів господарської діяльності” від 02.03.2015 № 222-VIII

8. Закон України «Про підприємництво» від 07.02.1991 № 698-XII
Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/698-12>.

9. Закон України «Про рекламу» від 3.07.1996 № 270/96 ВР

10. Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» № 4618-VI від 22.03.2012

11. Закон України «Про ціни і ціноутворення» від 21.06.2012 № 5007-VI

12. Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» Документ 3480-IV, чинний, поточна редакція — Редакція від 29.07.2023, підстава - 3249-IX

13. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495- (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

14. Національна програма сприяння розвитку малого підприємництва в Україні Затверджено ЗУ №2157-III від 21.12.2000.
Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2157-14>.

15. Податковий кодекс України від 2.12.2010 р. № 2756-VI (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>